

Livregementet till häst under 1930-talet.

Av 1:e intendent Thomas Roth

”Till furagekontrollöficer utses rm Löwenhielm”. Med detta vardagliga beslut, hämtat från regementsorder nr 1 1930, inleddes Livregementets till häst verksamhet under det nya decenniet. Orden utfärdades den 4 januari och innehöll en hel del punkter som är igenkännliga även från senare tiders K 1, som t ex bestämmelser om musikkårens ridning, medelände om att livryttare 2/72 Andersson förordnats som korpral och att kvarka utbrutit bland A 1:s hästar, varför dessa skulle undvikas. Det meddelades vidare att regementskrigsrätten skulle sammanträda den 10 januari kl. 10.00 för att handlägga mål mot en volontär och en värnpliktig rörande misshandel m.m. Ordern var undertecknad av sekundchefen, översten och friherren Göran Gyllenstierna och kontrasignerad av regementskvartermästaren, ryttmästaren och greven Folke Bernadotte af Wisborg.¹ I denna uppsats skall vi ströva vidare genom trettioåret för att skapa oss en bild av regementets inre liv och yttre förhållanden. Vi kommer att återvända till de nyssnämnda herrarna, men först är det lämpligt att vi ägnar uppmärksamhet åt vissa grundfakta.

Organisation och verksamhet

Som beskrivits på annan plats i denna bok, innebar 1925 års försvarsbeslut och 1927 års härordning att det nya K 1 skulle vara organiserat på fyra skvadroner. En av skvadronerna skulle utbilda personal i teknisk tjänst, d.v.s. främst signaltjänst och kulsprutetjänst. De övriga skulle vara ryttarskvadroner. Officerskåren skulle bestå av en överste, en överstelöjtnant (eller en major), sju ryttmästare, tretton löjtnanter samt fem underlöjtnanter och fänrikar. Av underofficerare skulle det finnas fem fanjunkare och nio sergeanter medan det fast anställda manskapet, dit även underbefäl räknades, skulle utgöras av fem furirer av första klass, arton av andra klass, tjugotre korpraler och 180 meniga volontärer. Till detta kom de s.k. beställningsmännen, fjorton man i sjukvårds-, hovslagar- och vapentjänst. Det relativt stora antalet volontärer berodde framför allt på att dessa krävdes för den beridna tjänsten; regementet skulle ha 130 stamhästar per skvadron, sammanlagt c:a 530 hästar. Volontärerna anställdes i regel för en tid av tre år och man kunde få anställning (”sno värvning”), vid 17 års ålder. En särskild kategori var musikpersonalen, som vid K 1 skulle bestå av en musikdirektör, en musikfanjunkare, två musiksergeanter, tre furirer, två korpraler och tre musikvolontärer. Till dessa kunde även komma musikelever.²

Sedan 1927 bestod det svenska kavalleriet av fyra regementen om sammanlagt 17 skvadroner, mot tidigare åtta regementen om 50 skvadroner. De värnpliktiga skulle vid trettioålets början för hela truppslaget uppgå till c:a 600 man, vilket gjorde att K 1 skulle tilldelas c:a 140 värnpliktiga soldater per år för första tjänstgöringsperioden. Detta innebar i regel att varje skvadron fick c:a 40 värnpliktiga.³ Av dessa skulle studenter och likställda som var uttagna till befäl eller specialtjänst, utbildas från mitten av juni till december ”år 1” under 230 dagar, därefter återkomma ”år 2” för ytterliggare 40 dagar i augusti-september och direkt därefter göra repetitionstjänstgöring om 30 dagar i september-oktober.

Den sammanlagda tjänstgöringen för denna kategori skulle alltså vara 260 dagar. Övriga värnpliktiga skulle rycka in i mitten av april ”år 2” för 140 dagars tjänst, omedelbart följt av repetitionstjänstgöring om 30 dagar i september-oktober. Därefter skulle ytterliggare en repetitionsövning om 30 dagar göras i september-oktober ”år 3”. Den sammanlagda tjänstgöringen skulle alltså vara 200 dagar. Den värnpliktige var i regel 20 år gammal vid inryckningen.⁴

Volontärerna började vanligtvis sin anställningstid i november med 10 månaders rekrytutbildning,

följd av sju månaders korpralskola., om allt gick väl. Sedan skulle volontärerna tjänstgöra på trupp i c:a ett år, för att därpå genomgå en fyra månader lång furirskola. Furiren kunde senare bli kommenderad till Arméns Underofficersskola och därefter befordras till sergeant. I de olika skolorna ingick utbildning i civila ämnen, med målet att underbefälen efter fem års tjänst skulle uppnå en nivå som gjorde det möjligt att gå vidare mot civil realskoleexamen. Om en volontär hade genomgått de olika skolorna med godkända betyg, var han trots detta inte garanterad befordran efter genomgången underofficersskola, där realskoleexamen ingick. För att ernå en högre tjänst krävdes att det fanns en befattning ledig. Om man inte fick godkända betyg, stod man kvar i innehavd grad eller befattning tills kontraktstiden utgick, vilket den gjorde när vederbörande fyllt 28 år om man tillhörde manskapet. För underbefäl och furirer låg åldersgränsen vid 32 år.

Volontärernas slitsamma liv kommer att beskrivas i det följande men allmänt kan sägas att många av dem kom från enkla förhållande på landsbygden och mer sällan från Stockholm. Det förekom också att man tog anställning vid flera olika regementen efter varandra om man fann att karriär möjligheterna var bättre någon annanstans. Volontäranställningen kunde vara en väg till ett civilt arbete, ofta inom något "uniformsyrke", som t.ex. polisman, postiljon eller spårvägsförare. I och med att civil skolkompetens ingick i utbildningen, var volontäranställningen ett av få yrken där man "fick sin utbildning betald". För den obemedlade kunde detta spela stor roll. Ett gott exempel på detta var den f.d. stamfuriren vid Södra Skånska regementet Per-Edvin Sköld, vid trettioalets slut socialdemokratisk försvarsminister.

Det fanns också civilanställd personal vid regementet, t.ex. kökspersonal, eldare och hantverkare. Bland de senare förekom skraddare, skomakare, sadelmakare, målare, snickare och plåtslagare.

Regementets utbildningsrytm var sådan att höst och vinter ägnades åt soldat och befälsutbildning samt remontutbildning. Respektive soldatkategori sammanfördes i olika skolavdelningar, fördelade mellan stamskvadronerna, d.v.s. rekryt-, korprals- och furirskolor. Under våren och sommaren övergick man till övningar i grupp, tropp och skvadron och fr.o.m. juli månad var man i regel förlagda till Järvafältet, under något så när fältmässiga förhållanden. Utbildningsåret avslutades med det s.k. regementsmötet vid repetitionsövningarna i september, då regementet skulle uppnå full fältstyrka med den senast utbildade åldersklassen. Ofta ingick en större fälttjänstövning som avslutning på repetitionsövningen.⁵

Det fältförband regementet hade att utbilda vid decenniets början var ett s.k. fältkavalleriregemente enligt 1928 års krigsorganisation. I förbandet skulle ingå en stab, tre ryttarskvadroner, en kulspruteskvadron, en skytteskvadron på cykel, en pansarbilstropp samt strids- och bagageträng. Sammanlagt skulle 690 man, 470 ridhästar, 30 packhästar och 70 draghästar ingå, tillsammans med bl.a. 3 pansarbilar. Dessa senare var dock snarast ett föremål för önsketänkande, eftersom de var ytterst fåtaliga och mest bestod av attrapper.⁶

Fältkavalleriregementets viktigaste uppgift var att agera spaningsförband och flankskydd åt en arméfördelning, som vid denna tid skulle uppgå till 20.000 man. Verksamheten vid kavalleriet i stort var redan i viss mån inriktad på en ökad motorisering, bl.a. efter erfarenheterna från 1929 års fälttjänstövning, men ännu så länge var utbildningen i beriden tjänst helt dominerande. Först ett par år in på trettioalet påbörjades utbildning i pansarbilstjänst i någon större omfattning och då bara med försöksfordon som knappast skulle gälla för pansarbilar i utlandet.

Efter denna inledning av "katalogkaraktär" är det så dags att närma sig regementets kaserner vid Sturevägen.

För att vi skall kunna förstå det dagliga livet vid förbandet, är det lämpligt att vi försöker skapa oss en bild av hur den fysiska miljön var beskaffad. Hur såg regementets grannskap ut vid trettioalets början?

Den stora skillnaden var naturligtvis att stadsbebyggelsen ännu inte trängt sig in på kasernområdet även om Gärdesstaden just hade påbörjats. Stadsplanen för området nordöst om Valhallavägen vid nuvarande Tessinparken och längs Erik Dahlbergsgatan fastställdes 1929. De första husen nere vid Valhallavägen började byggas 1931 och bebyggelsen kröp sedan allt närmare kasernen. Tessinparksområdet och övre Gärdet vid Askrikegatan och Rindögatan blev färdiga omkring 1939 och bebyggelsen av Erik Dahlbergsgatan övre del var i princip slutförd i och med att kollektivhuset Gärdesgården (nr 41- 43) stod klart 1941.

På kasernområdets sydvästra sida var terrängen ännu öppen ner mot A 1:s kasernområde, nuvarande Försvarshögskolan. Starrbäcksområdet var ännu inte bebyggt med de garagebyggnader som tillkom under beredskapsåren, utan användes som övningsområde av A 1. Vid nuvarande Armfeltsgatan, ungefär där Olaus Petri-kyrkan står idag, fanns däremot ett par långa förrådsbyggnader som huvudsakligen tillhörde A 1. Hela området mot Valhallavägen och bort mot Gärdet, där det stora kontorskomplexet Tre vapen började byggas först 1942, genomkorsades av mindre vägar och stigar. Ungefär på den plats vid Erik Dahlbergsgatan där Södra Roslagens tingsrätt idag har sitt hus, fanns korthållsskjutbanor och i anslutning till dem ett par paddockar. Det fanns också andra utbildningsanordningar runt kasernområdet. Allt eftersom bebyggelsen kröp närmare, ökade också klagomålen på bullret från korthållsbanorna och dessa övergavs därför i slutet av trettioalet. Ute vid Kaknäs låg skjutbanorna, då som nu, men under denna tid fanns även skjutbanorna vid Stora Skuggan i Liljansskogen att tillgå.

Längs kasernens framsida löpte den då ännu ej omdöpta, utplanade och breddade Sturevägen, med spårvägslinjerna nr 10 till Ropsten och tågen nr 20 och nr 21 ut till Lidingö. På andra sidan vägen fanns såväl Ryttarstadion, Östermalms idrottsplats som Tennispaviljongen på plats sedan länge och det välvda Tennisstadion var just nybyggt. Däremot var bebyggelsen längs Storängsbotten sparsam och det stora vattentornet Uggleviksreservoaren stod inte klart förrän 1935.⁷

I ekbacken, ungefär tvärs för matsalsbygganden, låg en dansbana. När dans och andra förlustelser pågick, kommenderades en patrull ur kasernvakten att hålla ordning. Lite förvånande rapporterades ganska få uppträden därifrån. Kanske berodde detta på att dansbanan ansågs vara livryttarnas område. Andra danslystna herrar höll sig nog på mattan i konkurrensen om Östermalms hembiträden. Motsvarande förhållanden gällde för övrigt vid de andra förbanden inom garnisonen.⁸

Kasernen

Kasernen och övriga byggnader har utförligt behandlas i jubileumsskriften "K 1 kasern 100 år" från 1997, här följer därför bara en kortfattad beskrivning.

Anläggningen stod klar 1887, ritad av Sveriges förnämste kasernarkitekt och en av de mest produktiva arkitekterna över huvud taget, nämligen Erik Josephsson. Den uppfördes i en stil som kallats nationalromantisk renässans, med drag av Gripsholms slott. Kasernen, med för dåtiden moderna bekvämligheter och med kronprydd lanternin rönt stor uppmärksamhet, även internationellt. Genom att den uppförts i en ekbacken kom den att ligga vackert inbäddad i grönska.

Som tillfällig besökare närmade man sig i regel regementet längs den lilla uppfarten ifrån Sturevägen som ledde rakt fram till portvalvet på kanslikasernen, men det fanns även andra infarter. Dessa var grinden vid matsalsbygganden, Nybyggnadsgrinden bakom exercishuset och

grinden mot korthållsskjutbanorna, ungefär på samma plats som där grinden mot Erik Dahlbergsgatan finns idag. Det fanns också en mindre grind mot A 1 och en ingång direkt in i underofficersbygganden.

Utanför det hästskoformade valvet passerade besökaren först vaktposten, vid denna tid oftast iförd en mycket blandad uniform, beroende på vilken skvadron livryttaren i fråga tillhörde. Eftersom olika uniformspersedlar hade olika förslitningsgrad kunde vaktposten, i likhet med sina regementskamrater, vara iförd de ljusblå byxorna från uniform modell äldre (egentligen m/1895) och den ljusgrå vapenrocken från uniform modell 1910. Till detta bars stål hjälm m/21 och karbin m/94 med bajonett m/14. Inte förrän fram mot mitten av decenniet började man bära den modernare uniform m/23, efter hand som de äldre modellerna blev utslitna. Vid parader, högtidsdagar och framför allt permissioner, användes dock den ljusblå uniform m/ä till Stockholms damers förtjusning och till andra soldaters illa dolda avundsjuka.

Väl inne i valvet med dess ”golv” av träkubb, passerade man först de på ömse sidor liggande trappuppgångarna och sedan vaktlokalen. Skedde besöket efter det att grindarna stängts måste man passera genom själva vaktlokalen, med dess starka dofter av häst och vapenolja, andra odörer att förtiga. Genom valvet fick man förresten bara rida eller gå, cyklar måste ledas. Var man nu en civilperson på väg att besöka t.ex. sin syster som var gift med adjutanten på 3. skvadron, fick man anmäla sitt ärende till en soldat som tjänstgjorde som portvakt i valvet, med uppdrag att ”sortera” besökare. Under ”icke-tjänstetid” fick man anmäla sitt ärende till vaktchefen, oftast en stamanställd furir. Man försågs då med en soldat som eskort och vägvisare, om man nu inte var en välkänd besökare, i vilket fall man fick förtroendet att klara sig själv. Detta kunde dock vara beroende på vem som var tjänstgörande vaktchef vid tillfället ifråga. Väl inne på kaserngården såg vår besökare rakt fram det stora klocktorsprydda ridhuset, uppfört i sten och i samma stil som övriga byggnader. Det ansågs vara norra Europas största med tre maneger och var lika lång som huvudbyggnaden, kanslikasernen. Runt kaserngården låg stallängorna med i ordning från vänster Livskvadron, 2.skvadron och 3.skvadron samt på höger sida om gården 4.skvadron. Någon femte skvadron fanns inte, den hade blivit indragen 1928. Dess gamla stall användes istället bl.a. för officershästar. Stallarna ansågs vara av hög klass och moderniserades undan för undan. Så till vida försågs de med automatiska vattenhoar i april 1932, f.ö. nästan samtidigt som regementet fick sin första hästtransportbil.⁹ Om besökaren vandrade förbi och bortom de högra stallarna kom vederbörande fram till det i trä byggda exercishuset, beläget i jämnhöjd med ridhuset. Detta hade en undre våning som användes som vagnsförråd. I exercishuset ordnades under vinterhalvåret danstillställningar där allmänheten hade tillträde. Huset fick ibland också tjänstgöra som biograf. På exercishusets sydvästra sida låg sjukstallet och mellan stallängorna och kasernstaketet fanns bl.a. smedja, gödselstad, cykelskjul, vissa verkstadslokaler samt avträden.

Vid kanslikasernens sydvästra gavel, och nästan i linje med densamma, låg arrestbyggnaden och bredvid den underofficersbyggnaden. Arrestbyggnaden hade två våningar, med celler på bottenvåningen och bostad en trappa upp för regementsväbeln som förestod arresten. I underofficersbygganden, som hade tre våningar, fanns bostäder för sergearter och fanjunkare. Lägenheterna var ganska små, i regel bara ett rum och kök. Väbelns bostad var däremot större, tre rum och kök. Eftersom det endast existerade kallvatten innanför kasernstaketet, hade man installerat ett gemensamt badrum med varmvatten. Det fanns även en tvättstuga och mangelbod, samt trädgårdsland med äppelträd, bärbuskar och köksväxter. Det fanns också bostäder i kanslikasernen och på andra ställen inom området. Vissa av den civila personalen hade också tjänstebostäder.

Om besökaren nu gick bort mot kanslikasernens andra gavel kom vederbörande fram till den i trä uppförda mässbyggnaden, som innehöll marketenteri samt underofficers- och underbefälsmäss. På andra sidan mässbyggnaden låg matsalsbyggnaden och gick besökaren in i matsalen blev han eller hon säkerligen vederbörigen imponerad av de vackra väggmålningar med lanskapsvapen och hästgardister i övernaturlig storlek. Bortom de nordöstra stallarna, slutligen,

kunde gödselstad, avträden, vissa förrådsbyggnader och kulsprutetroppens stall skymtas. Några år in på trettioalet blev detta stall ombyggt till garage för att rymma regementets tre pansarbilar, benämnda ”Jocke”, ”Nicke” och ”Majken” efter dåtida seriefigurer. Avträdena ersattes mot mitten av trettioalet av vattenklosetter inomhus, en snarast lyxartad förändring. Samtliga byggnader, med undantag för mässbyggnaden och exercishuset, var uppförda i tegel. Alla var i samma byggnadsstil som kanslikasernen.

I själva kasernen disponerade vid trettioalets början Livskvadron östra bottenvåningen, medan 2. och 3.skvadronerna fanns en, respektive två trappor upp. I västra kaserndelen fanns 4.skvadron på bottenvåningen och delvis en trappa upp, medan tredje våningen var delad mellan sjukavdelningen och regementsexpeditionen. I västra gavelbyggnaden fanns också vissa verkstäder.

När kasernen byggdes hade arkitekten ägnat mycken tid åt hygieniska frågor, vilket innebar att många soldater vid seklets början fick bekvämare bostadsförhållanden än de var vana vid. Det fanns sex logement per våning, avsett för 14 man vardera. Detta gav varje man en golvyta på 3,6 kvadratmeter och en volym av 13,35 kubikmeter inkluderande soldaten, hans säng och övrig möblering. För manskapets hygien fanns på varje våningsplan ett tvättrum med 20 tvättplatser, 4 fotbaljor, en dusch och en bidé. Både duschen och bidén kan väl antagas ha varit ett okänt njutningsmedel för de flesta soldaterna ännu under trettioalet. I övrigt fanns i de tornförsedda kasernflyglarna på varje våning en skvadronsexpedition, en lektionssal som också kunde användas som dagrum, ett furirum, ett förrådsrum och ett rum för nattklosetter, senare ombyggt för vattenklosetter. I den flygel som vätte in mot kaserngården fanns också skvadronsadjutanternas bostäder om två rum och kök. Dessa uppvärmdes konstigt nog ursprungligen med kakelugnar och järnspisar, medan bygganden i övrigt uppvärms med luft från åtta stycken kalorifärer. Detta värmesystem fungerade så att frisk luft, uppvärmd i en ved- och kokseldad värmekammare, steg upp genom väggkanaler. Lufttillförseln, liksom vädringen, reglerades med spjäll i varje rum. Denna renliga och arbetsbesparande metod innebar att luften i ett logement kunde omsättas två gånger per timme. På vindsvåningen fanns huvuddelen av skvadronernas förrådsutrymmen.

I kasernens mittparti, som i likhet med gaveltornen var fyra våningar högt till skillnad från sidolängernas tre, fanns det som skulle kunna liknas vid regementets hjärna och hjärta, nämligen expeditionslokaler och officersmäss. I bottenvåningen låg, som tidigare nämnts, vaktlokalen på valvets vänstra sida och på dess högra rum för dagunderofficeren. För att komma upp till det allra heligaste begagnade besökaren den högra trappan, men det krävdes säkert ärenden av betydande vikt för att en civilperson skulle få portvaktens tillåtelse att passera uppför densamma. En trappa upp fanns dagofficerens rum, underofficerarnas samlingsal och regementsstabens mobiliseringsavdelning. Två trappor upp låg regementsstabens huvuddel med rum för regementsintendenten, förvaltningen och chefsexpeditionen och längst in sekundchefens rum med fönster åt Sturevägen, för att nu nämna de viktigaste. Här låg också den närmast grandiosa officersmässen med pelarsal, matsal och bibliotek. På översta våningen fanns krigsrättsrummet och rum för kadetter samt officersmässens kök. Det senare flyttades under trettioalet ner till mässvåningen.¹⁰

När vi nu befinner oss i närheten av sekundchefens rum, kan det vara lämpligt att vi ägnar oss att skärskåda hur ledningen av verksamheten utövades.

Regementets ledning och organisation

Av arméns rulla framgick att ”KONUNGEN har Själv i nåder antagit chefskapet över detta dess Livregemente till häst”, i likhet med de andra förbanden som tillhörde Kungl Majestäts Liv- och hustrupper.¹¹ Detta chefskap utövades genom en överste som förde befälet i majestätets frånvaro och som därför bar titeln sekundchef. Som kommer att framgå på annan plats i denna uppsats var denna koppling till kungahuset inte enbart av formell art, utan hade en viss reell innebörd.

Som tidigare sagts var den f.d. livdragonen, översten Göran Gyllenstierna sekundchef under perioden 1928-30. Han tillträdde som kavalleriinspektör hösten 1930, men är trots sin relativt korta chefstid värd att uppmärksammas. Den stuvuxne och lätt bullrande skåningen Gyllenstierna, som innan han blev sekundchef för livdragonerna 1921, mest tjänstgjort vid de skånska kavalleriregementena, var av allt att döma en omtyckt chef. Han hade lyckats genomföra sammanslagningen av de två regementena med takt och omdöme.¹² Gyllenstierna hade också ”en sällsynt förmåga att göra tjänsten glad och trevlig och hans intelligens, välvilja, personliga anspråkslöshet, stora bildning och ridderliga karaktär gjorde att han blev personligen mycket omtyckt av alla”, ansåg i alla fall hans ställföreträdare, överstelöjtnanten Douglas.¹³ Gyllenstierna efterträddes av den från Norrlands dragoner komne översten Rickman von der Lancken, som hade en något kärvare framtoning än Gyllenstierna.

Sekundchefens högra hand var regementskvartermästaren. Vid trettioalets början innehades denna befattning av greven och ryttmästaren Folke Bernadotte av Wisborg. Han var son till prins Oscar Bernadotte och således sonson till kung Oscar II. Även Folke Bernadotte kom från livdragonerna och var uppenbarligen ett gott stöd för sin sekundchef. Efter att i början av sin karriär beskrivits som föga märkvärdig, hade han utvecklats till en skicklig kavalleriofficer. Han hade ”en naturlig fallenhet för det militära” och uppträdde alltid balanserat och vänligt. Hans personminne var fenomenalt och han verkade alltid ha tid för varje människa som sökte honom.¹⁴ Tyvärr drabbades han under de kommande åren av sjukdom i form av svåra magblödningar, troligen till följd av överansträngning. År 1932 tvingades han lämna den aktiva tjänsten och övergå i reserven.¹⁵ Folke Bernadotte blev så småningom major i reserven och var under beredskapsperiodens första år chef för Försvarsstabens underhållningsdetalj, innan han i krigets slutskede genomförde räddningsaktioner av koncentrationslägerfångar i Tyskland. Som bekant mördades han av judiska terrorister i Jerusalem 1948, när han på FN:s uppdrag försökte medla i Palestinakonflikten.

Sekundchefens ställföreträdare var som tidigare nämnts överstelöjtnanten Archibald Douglas. Han tjänstgjorde som utbildningsofficer, men var även dagmajor och mobiliseringsofficer. I den senare funktionen lade han enligt egen utsago inte ner mycket arbete. Han kom sent och gick tidigt, vilket renderade honom förebråelser från sekundchefen.¹⁶ Detta hindrade inte att Douglas blev chef för Norrlands dragonregemente i Umeå hösten 1930. Han återkom till K 1 som sekundchef 1935 för att redan 1937 för att sedan bli chef för trupperna i övre Norrland och senare arméchef 1944-48.

Regementsstaben i övrigt var till antalet ganska fåtalig. Flera av de där tjänstgörande var arvodister i reserven eller på övergångsstat och bemanningen skiftade under året. Under sommarhalvåret, när huvuddelen av de värnpliktiga utbildades, var antalet tjänstgörande i staben som störst. Flera personer hade s.k. tillikabefattningar, d.v.s. hade flera olika arbetsuppgifter att sköta, som t.ex. den ovannämnda dagmajorstjänsten. Dagmajoren var den som ansvarade för dagtjänsten, i vilken ingick vad man skulle kunna kalla den dagliga driften av förbandet, t.ex. vakttjänst. Dagmajoren hade också att genomföra förhör med soldater som gjort sig skyldiga till någon form av tjänstefel eller lagbrott.

Oavsett årstiden fanns det dock alltid ett antal befattningar som var besatta. Förutom de ovannämnda, alltså utbildningsofficeren och regementskvartermästaren, fanns en regementsadjutant, en regementsintendent (kapten i intendenturen) med ansvar för underhållstjänsten, en förvaltare (högsta underofficersgraden) som var kassachef, en expeditonsunderofficer (ofta ur reserven) och en veterinär. Till dessa kom en regementsläkare och en regementspastor. Under en stor del av trettioalet var det Elis Schröderheim, komminister i Hedvig Eleonora församling, som förkunnade Guds ord för livryttarna.

Tabellen i bilaga 1 kan tjäna som exempel på regementets organisation. Den är hämtad ur regementsorder för officerares och underofficerares placering sommarhalvåret 1931.¹⁷

Dygnsrutiner

I regementets normala vardagslunk gick mycket av den dagliga verksamheten på väl inövad rutin. Denna rutin i den dagliga tjänsten kom för övrigt, jämte det relativt stora antalet f.d. fast anställt manskap, att utgöra en av anledningarna till den ”fasthet” som skulle komma att känneteckna kavalleriets fältförband under beredskapen. Med sommarhalvåret 1932 som exempel, gällde följande dygnsrytm.¹⁸

Tjänsten började med att revej blåstes kl.05.00 vardagar (under vinterhalvåret 05.30) och 06.30 sön- och helgdagar. Efter morgontoalet och bäddning ställde man upp, iklädda de s.k. linnekläderna och träskor och marscherade ner till stallarna för att genomföra morgonrykten under ledning av skvadrondagunderbefälet. Därpå följde första frukost som serverades 06.30 (söndagar 08.00), varefter dagens övningar började 08.00. Förmiddagens övningspass kunde inledas på följande sätt:

Avlämning till skvadronchefen i korridoren: - Givakt ! God morgon livryttare ! - God morgon ryttmästare ! - Korum lediga !

En i förväg utsedd soldat stiger fram för fronten och tar upp: ”Din klara sol...”, läser Fader vår samt välsignelsen och tar därefter upp psalmens andra vers. Skvadronchefen kommenderar givakt och föresäger Krigarbönen ”Gud bevara Konungen och Fäderneslandet” som unisont eftersäges av truppen. Därefter ger ryttmästaren eventuella direktiv för dagens verksamhet samt meddelar exempelvis att livryttare 42/Pettersson ådömts fyra dagars arrest för ”bondpermission”. Om inte skvadronen skall ha någon gemensam övning avslutar skvadronchefen med att kommendera : ”- Formering till troppar”, och avmarscherar för att i regel inte visa sig mer den dagen.

Samtidigt med detta ägde sjukvisitation och hästsjukvisitation rum. Klockan 11.30 avbröts övningarna för andra frukost och fortsatte åter kl. 13.00. Innan middagen kl. 18.00. var det dags för ytterliggare hästvård. Dessutom avsattes dagligen minst en timme till s.k. inre tjänst, d.v.s. vård av persedlar och annan utrustning. Det myckna putsandet kan ses som ett led i den allmänna sparsamhet som kännetecknade försvaret efter 1925 års försvarsbeslut. Kontrollen var noggrann och soldater kunde ställas till svars inför regementskrigsrätten för bristande vård av utrustning.

Under sön- och helgdagar serverades middagen kl. 13.00 och ett aftonmål kl. 18.30. Tapto blåstes 21.00 och 21.30 skulle tystnad råda. Under söndagarna fick man vara uppe en halvtimme längre och om dans ägde rum en lördagskväll blåstes tapto 23.30. och tystnad 24.00. De flesta av dessa rutiner skedde på signal från vakthavande trumpetare.

Till rutinerna hörde också att regementet, då som nu, hade att förse olika staber och militära myndigheter med expeditions- och handräckningspersonal. Till detta åtgick under sommarhalvåret 1931 sammanlagt sju underbefäl och femton man medan det för motsvarande tjänster inom regementet vid samma tidpunkt krävdes åtta underbefäl och 39 soldater. Den dagliga driften sysselsatte alltså sammanlagt 15 underbefäl och 53 soldater.¹⁹

För vakttjänsten vid regementet gällde att vaktombyte skulle ske kl. 19.00. Vaktstyrkan bestod i regel av en korpral eller furir samt fem man. En av dessa tjänstgjorde som avlösningsförare. En vaktpost bevakade valvet, medan en patrullerade runt staketet. Vakt fanns också i arrestlokalen om cellerna var ”befolkade”. Under kvällen och natten visiterades posterna och vaktlokalen flera gånger av dagunderofficeren och dagofficeren. Denna jourtjänst var betungande både för underofficerare och yngre officerare. De sistnämnda fick ibland tjänstgöra som dagofficer var fjärde vecka.²⁰ Skvadronerna svarade i tur och ordning för vakttjänsten och ur vaktskvadronen utgick också handräckning till köket och övrig verksamhet inom kasernen samt till staber och andra militära myndigheter i Stockholm.²¹ Till detta kom högvaktstjänsten som behandlas på annan plats.

Garnisonen, i vilken K 1 ingick, hade också att svara för beredskaper för biträdande av civila myndigheter vid brandsläckning, ordningens upprätthållande och dylikt. Vissa lättnader i bestämmelserna infördes under decenniet och för K 1:s del innebar detta att en styrka om en officer, en underofficer, två underbefäl och 25 man skulle vara tillgängliga två timmar efter

erhållen order.²² K 1 tycks däremot inte ha svarat för någon ordningspatrullering på stadens gator, vilket andra förband gjorde.

Den tidigare omnämnde vaktchefen hade, förutom kontroll av posternas vaksamhet och dylikt, att svara för den s.k. ljussläckningspatrullen kl. 21.30. och givetvis för rapportering av soldater som inkom för sent utan permission eller som till och med försökte smita in genom att klättra över staketet. Sådan äventyrligheter brukade rendera missdådaren ett par dagars vaktarrest. ”Bondpermis” förekom ofta i en försvårande variant där soldaten bäddat ”gubbe” i sängen för att inbilla skvadronsdagunderbefälet att man sov den rättfärdiges sömn, och därmed undgå att rapporteras som saknad vid ljussläckningen. Detta för oss över till frågan om disciplin, brott och straff. För att kunna bedöma detta är regementskrigsrättens protokoll en huvudkälla källa som även speglar förbandets utveckling under decenniet.

Anda och disciplin

All personal vid regementet, alltså även de civilanställda med undantag för regementspastorn, lydde under 1914 års strafflag för krigsmakten, reviderad 1923 och 1935. Till denna lag hörde även ett antal förordningar och anvisningar av vilka den viktigaste var 1915 års militära bestraffningsförordning. Vid varje förband fanns, med vissa undantag, en regementskrigsrätt som hade att döma i mål enligt strafflagen. Vidare fanns en krigshovrätt, egentligen en särskild avdelning av Svea hovrätt, dit domar från regementskrigsrätterna kunde överklagas. I sista hand kunde man överklaga till Högsta domstolen, som då kompletterades med militära ledamöter.

Regementskrigsrätten var sammansatt av en civil ordinarie domare som ordförande, regementsauditören (d.v.s. sekundchefens juridiska biträde, civil jurist), en officer och en underofficer. En krigsfiskal var åklagare, även han en civil jurist som i vanliga fall oftast var åklagare vid Stockholms Rådhusrätt. Domstolens sammansättning var för övrigt också jämförbar med de dåtida rådhusrätterna.

Den tilltalade kunde låta sig företrädas av en advokat, vilket var ovanligt, men hade visst stöd av det s.k. skvadronsombudet. Det var i regel skvadronsadjutanten som tjänstgjorde som ombud och hans uppgift var att tillvarata skvadronens och den tilltalades intressen. Han skulle också avge allmänna karaktärsomdömen om den tilltalade.

De olika påföljderna som kunde komma ifråga var till att börja med tillrättavisning, som bestämdes av vederbörande skvadronchef. Som tillrättavisning räknades varning, extra handräckningstjänst om högst sex (eller i vissa fall femton) gånger samt förbud att vistas utom kasern i högst femton dagar. Sedan följde de egentliga disciplinstraffen, som var arrest utan bevakning (för officer och underofficer), vaktarrest i låst ljust rum (cell) med normal kost, skärpt arrest i låst ljust rum med normal kost men med endast vatten som dryck och med ”hårt nattläger” samt slutligen sträng arrest i mörkt enrum i högst tre dagar i följd och efter läkarundersökning. Därpå kom civilt fängelse eller straffarbete, som var en hårdare form av fängelse. Vid denna tid hade dock gränserna mellan fängelse och straffarbete börjat suddas ut. Den egentliga typen av straffarbete, d.v.s. hårt kroppsarbete, förekom knappast längre.

För officer och underofficer fanns dessutom straff i form av avsättning från tjänsten, om vederbörande begått stöld eller snatteri eller ådömts straffarbete. I övriga fall kunde man avskiljas från tjänsten under viss tid. Om straffet uppgick till sex månaders fängelse skulle en fast anställd krigsman (oavsett grad) också mista sin anställning. Man kunde också mista anställningen vid flera upprepade straff enligt särskilda detaljbestämmelser som vi här (till läsarens lättnad?) lämnar därhän. Som fast anställd med treårskontrakt kunde man på detta sätt ”straffa ut sig” om man inte trivdes med tjänsten, eller kanske rättare sagt stod ut med den.²³

För att göra en rättvis bedömning av disciplinen vid Livregementet krävs att man också gör en jämförelse med andra förband av motsvarande styrka och förläggingsförhållanden. Detta låter sig inte göras, p.g.a. det utrymme som står till förfogande, men en hastig översikt mellan

Stockholmsförbanden pekar på att K 1 låg relativt bra till i jämförelse. Under här studerad period (1930-1939) var antalet avgjorda mål i regementskrigsrätten, som vi nu koncentrerar oss på, följande:²⁴

1930 – 8 mål.
1931 - 9 mål.
1931 - 23 mål.
1933 - 6 mål.
1934 - 4 mål.
1935 - 8 mål.
1936 - 17 mål.
1937 - 10 mål.
1938 - 85 mål.
1939 – 40 mål.

Det stora antalet ärenden för 1938 och för 1939 är naturligtvis överraskande, men förklaringen är att det dessa år i hög grad rör sig om s.k. ersättningsmål, där soldaten på något sätt blivit av med någon del av sin utrustning och sedan skulle dömas att ersätta desamma. Det föreligger också vissa oklarheter, eftersom viss diskrepans förekommer mellan register och protokoll för t.ex. år 1939. Bortsett från ersättningsmålen är det dock ungefär samma mängd ärenden, d.v.s. c:a 8-10 per år. Siffrorna för 1938 kan direkt härledas till den stora fälttjänstövningen i trakterna av Västervik året innan och de för 1939 föranleddes av de stora inkallelserna och den ökade övningsverksamheten. Vad gäller målen från 1936 är även elva av dessa ersättningsmål, härhörande från fälttjänstövningen i Gästrikland samma år. Det kan tillfogas att i c:a 50 % av samtliga sådana fall slapp vederbörande soldat att ersätta utrustningen i fråga. Rätten hade tydligen en mer realistisk uppfattning om förhållandena i fält än vad krigsfiskalen hade. Det bör dock påpekas att krigsfiskalen inte hade stora möjligheter att lämna åtalseftergift.

Det skall också nämnas att ett par mål om året inte rörde K 1 utan Arméns Ridskolan på Strömsholm, som avsaknad av egen krigsrätt var hänvisade till K 1. Man skall också ta med i beräkningen att regementets styrka utökades 1936 till följd av försvarsbeslutet samma år.

Låt oss så skärskåda krigsrättens protokoll för att skapa oss en djupare bild av regementets inre förhållanden år ifrån år.

Till de mer intressanta ärendena under 1930 hör de följande. I februari dömdes livryttare E. (f. 1910, värvad 1927) för att under en övning i stridens upphetsning avlossat ett löst skott mot en annan soldat utan tanke på säkerhetsbestämmelserna. Den andre soldaten fick skador i ansiktet av träsplittret från den lösa patronen. E. dömdes till åtta dagars vaktarrest samt till att ersätta kamraten med 100 kronor för sveda och värk.

Livryttarna J. (f. -06, värvad -25) och G. (f. -11, värvad -28) som tjänstgjorde som kuskar vid 3. skvadron åtalades i september för stöld respektive häleri. Fanjunkare Jansson, furageuppbördsman, hade nämligen upptäckt att de lagt beslag på 96 tomsäckar och sålt dessa. J. dömdes till straffarbete i fem månader samt att ersätta säckarna med 72 kronor medan G. fick tre månaders villkorligt fängelse för häleri.

En annan livryttare dömdes samma månad för tjänsteförsummelse till skärpt arrest i sju dagar. Han hade vägrat att under sin vakttjänstgöring i stallet åtlyda en order om att än en gång göra rent i stallgången.

En värnpliktig soldat dömdes för fylleri i uniform på allmän plats – Stortorget i Södertälje – till vaktarrest i åtta dagar, medan en annan värnpliktig dömdes till fyra dagars vaktarrest samt en månads fängelse för olovligt undanhållande vid en repetitionsövning. Ytterliggare en värnpliktig stod åtalad för undanhållande från samma övning, men han straffriförklarades p.g.a. epilepsi.

Volontären W. dömdes också till åtta dagars vaktarrest p.g.a. olovligt undanhållande, men han hade i samband med detta också tillgripigt fänrik Nybleaus nya motorcykel, som stått parkerad utanför kasernen. Eftersom det senare brottet var begånget utom tjänsten på civilt område blev det åtal inför Rådhusrätten. Tyvärr framgår inte påföljden av tillgängliga handlingar.

Följande år inleddes för krigsrättens del med ett åtal mot volontären O. för upprepade fall av ordervägran. Olsson var född i Malmö 1908, hade som barn varit utackorderad till flera fosterhem på den skånska landsbygden och därefter arbetat som jordbruksarbetare tills han 1928 värvade sig för tre år. Han var inte tidigare straffad, vare sig militärt eller civilt, men hade nu enligt egen utsago "fått leda vid det militära livet". Han hade gjort sig skyldig till ordervägran vid kantintvätt i köket, han hade inte anmält sig för persedelvisitation trots upprepade order och han hade slutligen vägrat att hälsa på ryttmästare Janse för att han "inte ville". O., som redan satt häktad p.g.a. rymningsrisken, dömdes till straffarbete i två månader.

En allvarlig olycka inträffade detta år när en soldat lindrigt sårats av ett skarpt skott från ett kulsprutegevär, under en övning med lös ammunition vid Storängsbotten. Efter en omfångsrik utredning åtalades volontären Skoog (f. -05, värvad -25) som sedan 1926 var biträde till vapenunderofficeren och som utlämnat tvåusen lösa skott, blandat med ett fåtal skarpa. Vid kontroll visade det sig att ytterligare ett skarpt skott fanns bland de lösa patronerna. Den direkta orsaken till olyckan var att lösa patroner med träplugg med tiden fick en mörk färg och blev svåra att skilja från de skarpa. Handläggningen av målet tog lång tid och även övningsledaren löjtnant Nybleus, vapenunderofficeren fanjunkare Brodén och ammunitionsbefälet furir Toll åtalades. Med anledning av att skuldbördan ansågs omöjlig att fastställa avvisades dock samtliga åtal och istället blev det fråga om skadestandsprocess mot kronan vid civil domstol. För ovanlighetens skull uppträdde en advokat som biträde till målsägaren, vars skador lyckligtvis var små. Det räckte med en veckas sjukskrivning. Som följd av olyckan genomfördes stora undersökningar vid samtliga förband. Inom Östra arméfördelningen, som K 1 tillhörde, rapporterade både I 2 och I 3 att man funnit skarp ammunition blandad med lös och skärpta bestämmelser infördes.

I övrigt förekom ett åtal för rymning, tre fall av bristande vård av utrustning, och ett åtal för ordervägran där den tilltalade velat slippa rida p.g.a. en knäskada. Straffet för detta blev tio dagars vaktarrest. En livryttare dömdes för snatteri till femtio dagsböter för att ha pantsatt en bortlagd, icke fungerande klocka, tillhörig en kamrat, som han "hittat". Att straffet blev relativt mildt berodde sannolikt på att man tog hänsyn till vederbörandes eländiga sociala situation.

Under 1932 förekom bland de enklare ärendena bl.a. fem fall av "bondpermis" med sammanlagt åtta skyldiga, fem fall av rymning/undanhållande, ett fall av ordervägran och ett fall (två förövare) av stöld. Vad gäller "bondpermissionerna" var den vanligaste påföljden vaktarrest i sex till åtta dagar, medan rymning/undanhållande i regel bestraffades med två månaders fängelse. Ordervägraren, som nekat att sko en häst en lördagseftermiddag när han enligt egen uppfattning skulle vara ledig, fick fyra dagars skärpt arrest, medan de bägge som åtalades för stöld dömdes till två respektive tre månaders villkorligt straffarbete. De hade brutit sig in i en kamrats skåp och stulit en mindre summa pengar.

Två ärenden hade sin upprinnelse i samma händelse. Vid övning på södra delen av Järvafältet blev en pansarbil (egentligen en med pansarplåt förstärkt lastbil) skickad till kasernen för att hämta ammunition. Vid Haga norra grindar kolliderade pansar bilen med en spårvagn, dock utan att personsador uppkom. Anledningen var ouppmärksamhet i förening med dålig sikt från pansar bilen. Bilföraren, värnpliktige L., dömdes till två dagars vaktarrest och till ersättning av skadorna med 476 kronor och 64 öre. Ryttmästare Bernadotte var skiljaktig i fråga om ersättningen. Talan väcktes även mot ryttmästare Bornstedt för oförstånd i tjänsten med anledning av att han skickat ett för ändamålet olämpligt fordon att hämta ammunitionen men denna talan ogillades av krigsrätten. Vid samma övning hade fyra volontärer ridit i firsprång med

en kullridning som följd och åtalades därför för oförstånd. Detta ansågs ej styrkt och talan avvisades.

Att motorfordonen nu gjort sitt intåg visas även av att en korpral åtalades för att med skvadronens kokbil kört på en packbil (frikänd p.g.a. bromsfel) och att en musikvolontär åtalades för att ha kört omkull på halt väglag med en sidovagnsmotorcykel. Volontären försvarades för ovanlighetens skull av en advokat och talan bifölls ej.

Två fall av fylleri förekom också. I ett av fallen hade livryttaren H. vomerat ombord på en spårvagn och blivit rapporterad av en artilleriofficer. Straffet blev 10 dagars vaktarrest.

Allvarligast under året var fallet med korpral H. (f. -07, realskoleexamen, värvad -26) som avvikit från tjänsten den 15 augusti 1931 och gripits den 28 augusti samma år. Utredningen hade tagit lång tid p.g.a. sinnesundersökning. H. hade under en följd av år på fritiden hjälpt till med bokföringen för marketenteriets enskilda lägerkassa, där överskottet skulle gå till vad som idag kallar personalvård. När han en dag saknades fattade man misstankar och lät revidera kassan, varvid framkom att Hedberg förskingrat sammanlagt 1.608 kronor och 99 öre. Utredningen visade att Hedberg, som tidigare varit mycket skötsam, efter en hjärnskakning ”inte varit sig själv”. Pengarna hade han förlorat på ”poker och kvinnor”. Sinnesundersökningen konstaterade att vårdbehov ej förelåg, men att patienten led av amnesi. Straffet blev tio månaders straffarbete, fem dagars vaktarrest samt skadestånd.

Ett annat underbefäl råkade också illa ut, nämligen korpralen M. (f. -06, värvad K 6 1924-27, K 4 1927-31 och I 7 1931-32). Han hade vid en av sina första tjänstgöringar som vaktchef försummat att sända ut en visiteringspatrull och sedan ljugit om detta samt dessutom förfalskat en dagrapport. M. fick vaktarrest i sju dagar.

Ett ovanligt mål var åtalet mot volontären A. (f. -10 på Jamaica, utackorderingsbarn, värvad -29). A. hade av en kamrat blivit övertalad att skriva en falsk inpasseringsrapport när kamraten hade tagit sig ”bondpermis”. I efterhand hade A. blivit arg över att ha blivit utnyttjad men istället för att rapportera kamraten, hade A. slagit honom ”ordentligt på käften”. A. dömdes till vaktarrest i tolv dagar för osannfärdig rapport under synnerligen förmildrande omständigheter. Åtal för misshandel ogillades då kasernen inte var allmän plats och målsägaren inte hade gjort någon anmälan.

År 1933 var ett lugnare år för regementskrigsrätten. Tre fall av stöld från kamrater förekom, med straffpåföljder som sträckte sig mellan straffarbete i fem månader och en månads villkorligt fängelse. Två åtal bifölls inte, nämligen en bilolycka med en hästtransportbil och en olycka med en skrämmd draghäst. Livryttaren F. ådömdes åtta dagars vaktarrest, då han inte åttlytt husmors tillsägelser i matsalen. Han hade yrkat på att få bli serverad sill, när denna var slut. Ett svårutrett fall var ett slagsmål i ett av stallarna mellan en värnpliktig å ena sidan och en korpral och en värnpliktig å den andra. Vad det hela egentligen rörde sig om är inte helt lätt att utläsa ur protokollen, men slutet blev att den ena värnpliktige dömdes för förolämpning och misshandel av annan krigsman samt förolämpning och hot mot överordnad till 15 dagars vaktarrest. Korpralen dömdes för missandel av underordnad till vaktarrest i tio dagar och den andre värnpliktige till sex dagars vaktarrest för missandel av likställd.

Ännu bättre var krigstukten 1934 då endast fyra mål förekom. I ett av fallen, det gällde en försvunnen säck med grimskافت, ogillades dessutom talan. Ett fall med två åtalade (en värnpliktig f. -08, värvad vid K 3 1929-31 och en livryttare f. -07, värvad vid K 3 1929-31 och vid K 1 -31) inträffade under årets regementsövning och gällde misshandel av en värnpliktig. Den åtalade värnpliktige dömdes till åtta dagars vaktarrest och volontären till 15 dagars dito samt 133 kronor i skadestånd för skadade tänder. I volontärens straff ingick påföljd för ordervägran i samband med stallrengöringen. Vid det tillfället hade volontären även varit oförskämndhet mot en furir och satts i arrest.

I samband med regementsövningen dömdes även livryttare L. (f. -15, värvad -32) till åtta dagars vaktarrest. L. hade vid ett tillfälle lämnat sin eldställning utan order, senare påträffats sovande i eldställningen och vid ett annat tillfälle lämnat skvadronens bivack för att besöka ett café.

Slutligen dömdes livryttaren B. (f. -13, värvad -30) till vaktarrest i 12 dagar. Visiterande dagunderofficer hade nämligen upptäckt att B. avlägsnat sig från sin postrunda en sen höstnatt. Det befanns att B. besökt avträdet utan att kalla ut en ersättare.

Livryttare E. (f.-12, värvad -31) inledde år 1935 året på ett mindre välbetänkt sätt. Han greps nämligen för fylleri på Birger Jarlsgatan en lördagskväll i januari, av en ordningspatrull ur flottans 4:e matroskompani. Han hade dessförinnan slagit sönder en glasruta i en taxibil som ett par av hans regementskamrater försökte hjälpa in honom i. Rätten utdömde skärpt arrest i tio dagar och dessutom dagsböter. Hans skvadronsadjutant hjälpte honom med att betala ersättningen för den sönderslagna rutan.

Ett sorgligare fall var volontären R. (f. -12, värvad -31) som först häktades och därefter åtalades för tillgrepp av tränsbett, träskor, ett fickur samt stöld av pengar ur flera kamraters skåp (5 kr, 10 kr, 24 kr, 5 kr och 90 kronor). Det visade sig att R., som hade skött sig bra i tjänsten och varit allmänt omtyckt, sänt större delen av sin månadslön till sina föräldrar, ett gammalt torparpar som levde närmast utblottade. R. dömdes till fem månaders straffarbete.

Snatteribrott förekom även detta år. Volontären P. (f.-15, värvad -33) dömdes för ha snattat 15 kronor och ett skyttemärke från en kamrat samt för att olovligen ha brukat en kronan tillhörig cykel till fängelse i 17 dagar. Vidare dömdes hovslagarkorporalen H. (f. -13, värvad -30) till vaktarrest i 5 dagar för att ha skadat en matservis i matsalen. Han fick dessutom betala ersättning om 1.50 kr. Även ett fall av undanhållande förekom, men rätten biföll inte talan då man ansåg att vederbörande hade skäl för påståendet att han fått motstridiga besked om inryckningen.

Ett något ovanligare ärende var åtalet mot fänriken Hamilton. Ärendet handlades visserligen vid Jönköping-Kalmar regemente i Eksjö, men straffet avtjänades vid K 1. Hamilton hade nämligen vid en kurs för subalternofficerare som hölls i de Småländska skogarna varit delaktig i pistolskjutning i sitt övernattningsrum på mässen. Han hade sannolikt inte skjutit själv, men det hela hade utspelats på hans rum. Hamilton dömdes till fyra dagars arrest utan bevakning samt till att ersätta skadegörelsen.

Som tidigare sagts behandlades även mål från Ridskolan på Strömsholm vid K 1:s regementskrigsrätt. Av den anledningen åtalades värnpliktige H., klassad som ”icke vapenför” och placerad som skrivbiträde vid Ridskolan, vid K 1. Han hade vägrat att låta vaccinera sig och dömdes därför enligt strafflagen för krigsmakten och enligt lagen om skyddskoppsympning till böter om 20 kronor. Summan tillföll Ryttene kommuns kassa, H. hemort.

Ett ovanligt ärende var också målet mot livryttare E. (f. -15, värvad -33) som hade ”bäddat gubbe” i sin säng och upptäcktes på kaserngården tillsammans med en ”insmugglad” flicka. Hon hade lyckats få tillträde till kasernen genom att påstå att hon skulle besöka en kvinnlig bekant, som bodde där. E. kom undan med fem dagars vaktarrest.

En händelse som aldrig kom att behandlas av rätten var däremot det slagsmål, som avslutade middagen som hölls vid bildandet av Livregementets till häst kamratförening detta år, 1935. Syftet var att skapa och vidmakthålla samhörighet mellan hästgardister, livdragoner och livryttare. Prins Gustav Adolf valdes till föreningens ordförande och efter bildandet avåts middag i ridhuset. Där hade sexton långbord dukats tvärs över manegen, med ett honnörsbord i mitten, omgivet av Livregementets skvadroner. Omkring dessa stod fem bord för de gamla hästgardisterna och fem för livdragonerna. Mötet liksom middagen förlöpte väl, men efter kaffet och congacen förmärktes viss misstämning. Denna övergick i mer eller mindre allmänt slagsmål som utspelades mellan ridhuset och staketet. Inga allvarigare skador tycks dock ha uppstått och då ingen person gjorde någon anmälan, det hela utspelades på ”icke allmän plats” och få i tjänst varande livryttare tycks ha deltagit, blev det heller aldrig något ärende av det hela. Dagofficieren hade troligen gjort

bedömningen att det hela kunde avslutas utan hans och vaktstyrkans inblandning. Händelsen stärkte måhända också samhörigheten, om än inte på det sätt som avsikten var.²⁵

Av 1936 års ärenden rörde elva sig om ersättningsmål, de flesta i samband med fälttjänstövningen i Gästrikland. Mest anmärkningsvärt var fallet med den soldat som tappat bort sin karbin under övningen. Han fick betala ersättning om 65 kronor. I fem av fallen bifölls inte krigsfiskalens talan. Ett annat mål som också härrörde från fälttjänstövningen var talan mot korpral D. (f. -15, värvad -32), som utan order lätit indraga en dubbelpost och dessutom påstått att den anmälade löjtnanten varit berusad. Korpralen dömdes för förolämpning och tjänsteförsummelse till vaktarrest i femton dagar. Vid samma övning inträffade att en pansarbil under befäl av furiren Kumlin, backade under strid och körde på en civil bil som tillhörde en stridsdomare, ryttmästare vid Skånska kavalleriregementet (K 2) i Hälsingborg. Rätten biföll inte talan utan ansåg att ryttmästaren fick skylla sig själv, som stått i vägen. Detta mål behandlades dock inte förrän under påföljande år.

Slutligen dömdes en annan värnpliktig till vaktarrest i tio dagar för att han uppsåtligt skadat en bångstyrig häst när han varit stallvakt.

Under 1937 behandlades tio ärenden, ett av dessa var alltså den ovan beskrivna pansarbilkollisionen. I övrigt förekom övergivande av postställe i kasernvakten (vaktarrest i två dagar), misshandel av häst som sparkat bakut (vaktarrest i tio dagar) och ett fall som rörde en förkommen velociped, där talan inte bifölls. Till de allvarligare fallen hörde ett mål som rörde fylleri på kasern och misshandel av kamrat (dansk skalle). Förövaren var värnpliktig som efter dådet häktats och förvarats på Långholmen och som tidigare var straffad för tredje resan stöld samt snatteri. Han dömdes nu till fängelse i en månad och åtta dagar samt till att betala ersättning om 155 kronor till den misshandlade kamraten.

Den f.d. volontären S. (värvad 1932-33 och 1934-37) hade bevistat en danstillställning i exercishuset och därvid brutit mot röningsförbudet samt även förolämpat dagfuriren. Efter gärningen hade han avslutat sin tjänstgöring, men dömdes nu likväl till vaktarrest i fem dagar. Volontären M. blev åtalad för sitt uppträdande på en annan danstillställning. Han hade i berusat tillstånd missfirmat både dagunderbefälet och två damer som inte uppskattat hans uppvaktning. Påföljden blev vaktarrest i sju dagar. M. hade redan tidigare en diger strafflista.

Ett ovanligare mål var åtalet mot fanjunkare G. Denne hade förolämpat en vid K 1 tillfälligt tjänstgörande korpral från I 10, som hindrat fanjunkarens dotter att använda sig av skvadronsexpeditionens telefon. Fanjunkaren fick arrest utan bevakning i fyra dagar.

Sista ärendet för året rörde pipsprängning på en kulspruta p.g.a. skarpskjutning med lösskjutningspipa. Här fick övningsledaren löjtnant Holm och pjäschefen korpral Nordh dela på ersättningskostnaden om 100 kronor.

År 1938 bestod de enklare ärendena av bl.a. minst arton ersättningsmål. Bland dessa kan särskilt nämnas en förkommen karbin, där målet avskrevs, samt målet mot löjtnant Slöör som lätit sin pistol ligga obevakad i en oläst bil under tio minuter, varvid pistolen försvunnit. Löjtnanten dömdes att ersätta pistolen med 60 kronor och femtio öre. Vidare förekom åtta mål rörande undanhållande/rymning (ett åtal ogillades) och två rörande bondpermissioner.

Fyra fall av stöld åtalades, varav två skett på Ridskolan på Strömsholm. I ett av de andra fallen ansågs gärningen ej styrkt och i det sista, som gällde åtal mot en korpral för stöld av 26 kronor och en kamera ur en kamrats skåp, dömdes vederbörande till tre månaders straffarbete. Ovanligt nog överklagades domen till krigshovrätten, som ändrade domen då man ansåg att tillgreppet av kameran inte kunde styrkas. Så vitt framgår av handlingarna var detta det enda fall som överklagades under hela trettioalet. Ytterligare ett fall av stöld inträffade, det gällde en volontär som stulit en kostym från en kamrat och därefter rymt. Han hade även gjort sig skyldig till andra

”civila” brott, varför målet överfördes till Stockholms rådhusrätt. Han dömdes slutligen för snatteri till fängelse i två månader och fjorton dagar.

Sergeant N. (värvad –26, sergeant –36) åtalades för tjänsteförsummelse i samband med oriktig pågång som dagunderofficer. Talan bifölls dock ej, liksom talan mot en värnpliktig för övergivande av post. Däremot fälldes furir D. för det ovanliga brottet att ej ha följt given order för förflyttning mellan kasernen och aktuellt övningsområde (han gick alltså fel väg). Straffet blev arrest utan bevakning i två dagar.

Korpralen B. åtalades och dömdes för en gärning under Smålandsmanövern föregående år. Han hade nämligen ”under synnerligen förmildrande omständigheter” i skogens mörker misshandlat en trillskande reservofficersaspirant. Boström dömdes till tio dagars vaktarrest samt att betala femtio kronor i ersättning för sveda och verk.

Det juridiskt mest intressanta målet var ett åtal mot sekundchefen själv, översten Peyron, som tillträtt chefsskapet 1937. Åtalet skedde efter beslut av Militieombudsmannen och gällde felaktigt avskedande av en omyndig musikvolontär. Anmälaren var pojkenes fader, själv militär musikdirektör. Rättens militära ledamöter byttes ut mot översten Hellgren, sekundchef vid Göta Livgarde och major von Essen, Intendenturkåren. Rättegången var en av fyra tillfällen under den undersökta perioden där den tilltalade använde sig av en advokat som rättegångsbiträde. Ett av skälen till avskedandet gällde försvunna persedlar och Sekundchefen anförde inför rätten att det faktum att musikpersonalen nu krigsplacerades i stridande befattningar medförde att samma krav måste ställas på dessa, som på övrig personal. Deras skicklighet som musiker spelade därvid en underordnad roll. Åtalet ogillades.

Rätten hade också att ta ställning till en tragisk dödsolycka vid dansbanan utanför kasernen. Under en övning i inbrytning i fientlig ställning blev värnpliktige Fridolfsson, som tillhörde den försvarande sidan, stucken i ryggen av en bajonett. Sticket var inte djup men tog olyckligt och Fridolfsson avled nästan omedelbart av inre blödningar. Under övningen hade de anfallande soldaterna haft bajonettbaljan på bajonetterna som i sin tur var påsatta på soldaternas karbiner. I det handgemäng som följde vid inbrytningen hade en balja fallit av en bajonett, utan att detta uppmärksammats. I upphetsningen hade sedan den skyldige soldaten riktat en bajonettstöt mot Fridolfsson, som träffats i ryggen. Det förelåg ingen tvekan om vem som var skyldig men den eventuella påföljden för honom och eventuellt övningsledaren går inte att utläsa, då förhandlingen i rätten bara gällde s.k. fastställsetalan. Ansvarstalan och skadeståndstalan fördes sannolikt vid civil domstol.

Som tidigare sagts var bestod målen under 1939 fram till krigsutbrottet till stor del av ersättningsmål. Därutöver kom två fall av undanhållande från regementsmötet, ett slagsmål mellan värnpliktiga i samband med utdelande av permissionssedlar och ett fall av snatteri. I det senare fallet var gärningsmannen en korttidsanställd volontär. Vidare dömdes korpral E. till en månads fängelse för att han i berusat tillstånd på kasern misshandlat två underlydande soldater. Berusning var också med i bilden när fanjunkare L. skällde ut en vaktchef, för att denne inte försett en besökande civil dam med en vägvisande soldat. Damen ifråga skulle besöka sin gifta syster som i egenskap av hustru till en av eldarna var bosatt på kasernområdet. Påföljden blev att fyra dagars vaktarrest och att Lorentzon fick be vaktchefen om ursäkt.

Det allvarligaste målet under året och ur viss synpunkt under hela perioden avgjordes genom utslag den 13 maj detta år, men hade sin upprinnelse i oktober året dessförinnan. Då kom nämligen den nytillträdde chefen för Livskvadron, ryttmästare David Hermelin, på tanken att kontrollera om avlöningsförskott utbetalats till två livryttare i enlighet med hans order. Han ringde därför till Postsparbanken som meddelade ”dels att något uttag för nämnda personer under den senaste tiden inte skett, dels att de bägge livryttarnas innestående sparbanksmedel endast uppgick till kronor 15:41 respektive 42:24, dels att någon insättning för Livskvadronens manskap inte skett sedan oktober 1937 samt slutligen att 26 stycken uppsägningshandlingar från Livskvadronens manskap med utbetalningsorder av ryttmästare Hermelin nyligen inlämnats. Då

Hermelin, som beräknat att insättningarna på postsparbanken för manskapet borde uppgå till omkring 800 kronor per månad, icke undertecknat nämnda uppsägningshandlingar, hade han förstått att skvadronsadjutanten gjort sig skyldig till förfalskningsbrott”.²⁶ Hermelin hade då omedelbart kontaktat kriminalpolisen som samma kväll anhöll vederbörande i sin bostad på kasernen och införde honom till Polishuset, där han erkände ett antal brott. Den därpå följande undersökningen gav för handen att skvadronsadjutanten sedan sex år tillbaka förskingrat främst avlöningsmedel som insatts på Postsparbanken för soldaternas räkning att utges vid avgång från tjänsten. Han hade också förskingrat andra medel samt intendenturmatriel. Sammanlagt uppgick de förskingrade summorna till närmare 30.000 kronor. Pengarna hade skvadronsadjutanten gjort av med genom totalisatorspel på främst Ulriksdals galoppbana, en mani som han ägnat sig åt sedan 1932. Man fann också att gärningarna begåtts under sjukligt sinnestillstånd. Det hjälpte inte att den tilltalade försvarades av den kände advokaten Ragnar Gottfarb, han dömdes likväl för förfalskning, förskingring och stöld till fyra års straffarbete och avsättning som fanjunkare i reserven. Han hade nämligen hunnit gå i pension samma år.

Avslutningsvis kan sägas att det ovanstående materialet naturligtvis inte visar hela bilden av de inre förhållandena, men ger i alla fall en fingervisning. Det skall erinras om bestämmelserna om automatiskt avsked för vissa brott samt att permissionsförbud och extratjänst beslutades av skvadroncheferna och därför inte har redovisats här. Det är också uppenbart att man såg på förlust av vapen på ett helt annat sätt än idag.

En märkbar del av de straffade var stamanställda ”lodare”, d.v.s. de obefordrade livryttarna som stannade kvar i tjänst i brist på annan sysselsättning. Deras offer var, framför allt när det gällde stölder och snatteri, ”bassarna” d.v.s. yngre volontärer och värnpliktiga. Hur stor del av stöld och övervåld som verkligen kom till befålets kännedom och som bestraffades är naturligtvis svårt att avgöra. Denna aspekt behandlas i det följande.

Anda och mentalitet

Flera källor från andra kavalleriförband vid den här aktuella tiden, berättar om råhet och översitteri mot manskapet, som ibland övergick till ren pennialism.²⁷ K 1 var också i viss mån beryktat för detta, i alla fall inom Stockholms garnison.²⁸ Däremot var K 1 på intet sätt unikt. Liknande förhållanden förekom också vid andra enheter inom krigsmakten under denna tid, t.ex. vid Skeppsgossekåren.

Att tonen var rå och utan någon påfallande hjärtlighet särskilt i samband med ridutbildningen, kan nog sägas med ganska stor säkerhet. Magnus av Petersens, berättar att han som fänrik på våren 1928 avlyssnade följande dialog mellan en rekryt och en sergeant vid en ridlektion med 2.skvadrons rekryter.

”Sergeant, livryttare 49 Jönsson anhåller att få sitta av, jag blöder ur näsa och mun och tror jag svimmar!” Sergeanten: ”Tyst basse, fortsätt och sitt inte och bit hästen i nacken”. Bakgrunden var att hästen kastat upp med huvudet och slagit den stackars ryttaren i ansiktet. Till saken hör att sekundchefen Gyllenstierna dagen innan hade haft en genomgång med alla skolchefer, där han bestämt förbjöd all onödig ”hårdhet”.²⁹

Medan underbefäl och underofficerare ibland kunde upprätthålla sin egen uppfattning om krigstukten med hjälp av knytnävarna, fanns det officerare som lärt sig att använda ridpiskan för att hålla sina soldater alerta under ridlektionerna.³⁰

De hårda förhållandena kom, åtminstone för volontärerna, att leva kvar under beredskapstiden och det föreligger ingen anledning att tro att förhållandena försämrats jämfört med 1930-talet. tidigare. I boken ”K 1 kasern 100 år” beskriver Nils Österlund, volontär 1941, förhållandena på följande sätt. ”Äldre kamraters uppfostran betraktades som ett värdefullt komplement till utbildningen.

Mången volontär utsattes för såväl psykiskt som fysiskt lidande. Anmälan härom hjälpte inte. Sådan togs överhuvudtaget inte emot. () Den egentliga utbildningen fick ibland prägel av sadism. Att någon eller några inte alltid svarade mot karaven uppfattades som bristande vilja eller disciplin. Att elevernas förutsättningar var så enormt olika tänkte man inte på. Ett exempel bland många: En son till en bankdirektör från Västsverige lade skofett på sina permissions skor. De blev ju tillfälligt blanka. Bestrafningen bestod i att han fick i uppdrag att borsta logementets samtliga skor en kväll, 80 par skor. Han var klar någon gång strax före revej. Natten därpå försökte han ta sitt liv, räddades i sista stund av en kamrat som vaknade. Men den varningen uppfattades inte. Sannolikt tystades historien ned, ty det hände att skolchefen via lämpliga kanaler rekommenderade någon olycklig volontär till extra behandling.

Bilden som getts ovan var inte specifik för denna skola utan stämde mer eller mindre med utbildningen inom samtliga militära förband under denna tid. Den rena pennalismen torde dock ha varit mest märkbar vid befälsutbildning. Ej heller betedde sig allt befäl vid K 1 som den ovan beskrivne skolchefen. Såväl under korpral- som furirskolan hade 1941 års volontärer skolchefer som både respekterades och uppskattades – löjtnant Hans Skiöldebrand vid den förstnämnda och löjtnant Hans von Blixen-Finnecke vid den senare”.³¹

Intrycket att pennalismen förekom främst vid volontärutbildning stämmer med uppgifter från andra Stockholmsförband och även från Norrlands dragonregemente, K 4, i Umeå..³² Vid I 1, Ing 1 och K 4 tycks dock detta ha försvunnit tidigare än vid K 1.³³ Vid K 4 var det för övrigt översten Douglas som lyckades sätta stopp för trakasserierna.

Hur mycket högre chefer såg mellan fingrarna med sådant är svårt att bedöma, men krigsrättsprotokollen ovan visar att bestraffningar för sådant beteende verkligen utdelades. Intrycket är att sekundcheferna försökte stävja pennalismen, men med varierande resultat.³⁴ K 1 kan dock knappast sägas ha varit unikt vad gäller dessa förhållande.

Utbildning, övningar och utveckling

Även om dessa delar av regementets verksamhet har något berörts ovan och kommer att behandlas i andra kapitel, kan det vara lämpligt att belysa desamma även här. Utbildningen reglerades, som allt annat, genom regementsorder. För att ta utbildningsåret 1930-1931 som exempel utfärdades en order i början av januari, som reglerade utbildningsverksamheten fram till april månad, undantaget vinterutbildningen.³⁵ I april kom sedan nästa utbildningsorder, som behandlade perioden från de värnpliktigas inryckning fram till regementsmötet i september.³⁶

I den förstnämnda ordern gavs bestämmelser för de olika momentövningar som skulle ske under perioden. För volontärryttarskolans del uppgick dessa till sex stycken om vardera en dag med stegrad svårighetsgrad. Detta gällde t.ex. övning i den enskilde patrullkarlens uppträdande i spaningspatrull på marschväg, med enskild rapportföring på ”något svårare rapportväg”. Rapportens längd fick vara högst 30 ord. Ifrågavarande övning gick av stapeln den 27 mars, med ryttmästare Löwenhielm som ledare. Ryttmästaren hade tidigare enligt order redovisat sin övningsplan för utbildningsofficeren fyra dagar tidigare. Förutom dessa övningar skulle övningar i terräng bedrivas skolvis minst en gång i veckan. Vissa övningar genomfördes tillsammans med regementets övriga skolor, som övning i officerspatrullritt den 17 april. Då ledde överstelöjtnanten övningen med furirselever som patrullchefer, korpraler som ställföreträdare och volontärryttare som manskap.

Som exempel på en fälttjänstövning kan underbefälsskolornas övning i förpatrulls uppträdande samt rapportföring den 23 januari belysas.³⁷ Övningen var förlagd till vägen Kista-Rådan-500 m. nordväst Ulriksdals slott. Truppen organiserades på tre patruller om vardera en karbin- och en kulsprutegevärsgrupp med furirseleverna som patrull- och gruppchefer.

Övningsförutsättningarna angav att ” fienden framrycker norrifrån. Fientliga kavalleripatruller hava på morgonen inrapporterats från trakten av Rosersberg. Patrullen utgör förpatrull för en

spets (förtrupp) som framrycker söderifrån över Rissne – Rinkaby – vägskalet nordväst Ervinge – Husby, för att i första hand sätta sig i besittning av Akallapartiet”. Som markörer, utrustade med svarta band och släpande på skärmar av olika färger, blå skärm markerade t.ex. fientlig kulsprutegrupp, tjänstgjorde sex underbefäl och hovslagarskolan. Patrullerna skickades iväg från kaserngården i turordning. Den första patrullen skulle utgå kl. 08.15 för att vara framme vid Rissne kl.10.00. Hemkomsten för den sista patrullen beräknades till 16.00, varefter hästsjukvissitation skulle ske. Dagen efter skedde genomgång i exercishuset, där både ris och ros med all säkerhet utdelades, men tyvärr kan inte arkiven förtälja något därom.

Nästa utbildningsorder gällde, som ovan sagts, sommarhalvåret som var uppdelad i fyra delar. Dessa var de värnpliktigas första utbildningsperiod (7/4-29/4) tropputbildningsperioden (5/5-23/6), en hemförlovningsperiod (24/6-3/7) och skvadronsutbildningsperioden fram till slutinspektion av skolorna (5/8).³⁸ Därefter vidtog regementsmötet med repetitionsövningarna. Under den första perioden skulle arbetet vid stamskolorna fortgå i möjligaste mån orubbat, varjämte de värnpliktiga vid varje ryttarskvadron skulle organiseras som en ryttartropp. Vid 4. skv skulle en kulsprute- och en signalövningsavdelning organiseras. Under tropputbildningen skulle man övergå till en skvadronsstab och två ryttartroppar per skvadron (en stam- och en värnpliktstropp på vardera två karbin- och två kulsprutegevärsgrepp) medan 4 skv. övergick till att vara kulspruteskvadron om stab och två reducerade troppar samt en signalavdelning. Varje skvadron skulle dessutom organisera en remontavdelning. Vid skvadronsutbildningsperiodens början tillkom furirskolans personal och hästar som nu skulle ingå i skvadronerna.

Utbildningen under den sistnämnda perioden avsåg att under skvadronchefens ledning fullfölja den enskilda utbildningen samt tropputbildningen, allt i terräng under tillämpningsövningar. Skjututbildningen, även fältskjutningarna, skulle fullföljas och övningar i simning med häst skulle äga rum. Under tisdagar-torsdagar skulle utbildningen bedrivas på Järvafältet, övriga dagar i närheten av kasern. Därefter följde årets repetitionsövning (se bilaga 2).

På Järvafältet övade samtliga förband ur Stockholms garnison, varför det rådde en viss trängsel och svårigheter att tillfälligt förlägga trupp under tak. Mestadels fick man nöja sig med bivackförläggning (tält), vilket i längden var påfrestande för truppen. Både berörda regementscheferna och fördelningschefen försökte få barackförläggning till stånd, men det dröjde innan några förbättringar gjordes. Inte ens en rapport från militieombudsmannen 1936 med krav på bättre förläggningsförhållanden, ledde till någon ändring.³⁹

Slutövningen för 1930-31 års åldersklass ägde, i enlighet med utbildningsrytmen, inte rum förrän året därpå, från den 6 september till den 7 november 1932. Detta år var repetitionsövningen av ganska ringa omfattning och man övade inom fördelningens ram i Stockholms närhet. En fördelningsskvadron om chef med stab, tre ryttartroppar, en kulsprutetropp, en skyttetropp på cykel samt träng organiserades. Sammanlagt c:a. 235 man ingick i skvadronen. Till detta kom en pansarbilstropp och en ordonnansavdelning till högkvarteret. Man satte även upp tre ryttargrepp till infanteriregementena I 1, I 2 och I 3, där de ingick i regementsstaberna som spaningssoldater och ordonnanser. Dessutom repetitionsövades ett hästsjukvårdskompani.⁴⁰

Under resten av trettiotalet utvecklades pansarbils- och motoriserad tjänst även om den beridna tjänsten nog av de flesta fortfarande uppfattades som huvudsaken. Den jämförelsevis lilla men dock upprustning, som åstadkoms genom 1936 års försvarsbeslut blev positiv för regementet. Beslutet innebar en ökning av kavalleriets styrka, som för K 1:s del innebar en organisation omfattande fyra ryttarskvadroner, en teknisk skvadron och en pansarbilskvadron. Befälskadrarna utökades i förhållande till detta, medan tjänstgöringstidens längd för huvuddelen av de värnpliktiga förblev oförändrad, d.v.s. 200 dagar. Tiden skulle fullgöras med en första tjänstgöring om 170 dagar och en repetitionsövning om 30 dagar. Den nya organisationen skulle för hela krigsmaktens del genomföras med början den 1 juli 1937 och vara helt avslutad den 30 juni 1940. Den direkta anledningen till utökningen var att kavalleriet i enlighet med försvarsbeslutet nu skulle sätta upp både fördelningarnas kavalleribataljoner och ett fristående förband, inledningsvis

kallad lätt brigad.⁴¹ Den nya organisationen innebar också att den direkta kopplingen mellan freds- och krigsorganisation försvann.

Utökningen genomfördes bl.a. genom att en ryttarskvadron som tillhört Norrlands dragoner (K 4) i Umeå, men som varit kasererad i Boden, överfördes till Livregementet och bildade 6. skv. Samtidigt utvecklades den tidigare existerande pansarbilstroppen till skvadron och för dennas räkning byggdes en ny tvåvånings kasernbyggnad av trä kallad pansar(bils-)villan i hörnet mot Erik Dahlbergsgatan. Omorganisationen var i stort sett genomförd hösten 1938.⁴² Om Bodenskvadronens flyttning berättar skvadronschefen ryttmästare Alfred Vogel:⁴³

”Järnvägstransporten ned skedde efter regementsmötet 1938. Skvadronens styrka var två officerare, 63 stamanställda underbefäl och meniga samt 125 hästar. Vid Norra station mötte efter nattresan trupp från vårt nya regemente för att efter vagnsrengöring rida de övertaliga hästarna efter oss till K 1. Skvadronen red genom valvet in på kaserngården under det att musikkåren spelade K 4:s marsch. Jag lät skvadronen rida upp på linje och avlämnade den till sekundchefen överste Peyron, som hade K 1 uppställt på kaserngården bakom sig. Efter Sekundchefens välkomsttal red vi, nu som 6. skvadron K 1, under tonerna av vårt nya regementes marsch till vårt nya stall, det som låg närmast kasernens södra flygel. Kasernofficeren, major Brändström, hade vid nymålning av stallets inre låtit alla lister o dyl. målas i norrlandsdragonernas traditionsfärg, grönt, minnande om tiden som Jämtlands hästjägare. Skvadronen acklimatiserade sig mycket snabbt, mycket beroende på min nye skvadronsadjutants, fanjunkare J H Johansson, utomordentliga hjälp härvidlag samt det förhållandet att skvadronens underbefäl till största delen voro värvade sörlänningar. Hästarna däremot hade svårigheter ett drygt halvår framåt, ty de hårda asfaltvägarna till och från Järvafältet resulterade i osedvanligt många hovsprickor. Vi nödgades därför under lång tid ha omkring ett dussin vattenspiltor i stallet.”

Som tidigare har sagts ökades efter hand övningsverksamheten under trettioalet.

Övningsändamålen var för kavalleriets del framför allt utveckling av nya förbandstyper med pansarbilar och andra motorfordon. Man var dock väl medveten om att de pansarbilar som användes, främst pansarbil modell 1931, på intet sätt motsvarade tidens krav utan var främst att anse som en övningsvagn i väntan på något bättre. Denna väntan kom att vara ända till 1941, då en modern pansarbil kunde tas i bruk. Bland de större övningarna kan nämnas den som ägde rum i trakten av Skövde 1934, där K 1 deltog med en tillfälligt sammansatt motoriserad bataljon, tillsammans med bl.a. en ryttarbataljon från Livregementets husarer (K 3) och med Skaraborgs regemente (I 9), som motståndare. I de stora fälttjänstövningarna i Skåne 1935 uppträdde en s.k. kavalleribrigad under kavalleriinspektören Gyllenstiernas ledning, ingående i en armékår. Armékåren hade till uppgift att slå en i Ystad landstigen fiende. Livryttarna fanns denna gång på motståndarsidan, där de bildade en pansarbilsskvadron.⁴⁴

Den nya krigsorganisationen provades vid de tidigare omnämnda fälttjänstövningarna i Gävleborgs län 1936 och i trakten av Västervik 1937. I den förra övningen deltog K 1 med den s.k. IV. kavalleribataljonen inom IV. fördelningens ram. På motståndarsidan fanns VI. fördelningen bl.a. med en kavalleribataljon ur K 4. K 1:s bataljon bestod av stab, ryttarskvadron, cykelskvadron och pansarbilsskvadron. Man fick tillfälle att utföra främst spaning och fördröjningsstrid över stora ytor. Som regementskrigsrättsprotokollen redan visat ställdes stora krav på snabbhet och uthållighet.⁴⁵

Vid Västerviksmanövern provades en annan organisationsmodell, med motoriserade enheter. Nu ingick en pansarbilsskvadron och en självständig pansarbilstropp i ett tillfälligt sammansatt infanteriregemente. På motståndarsidan fanns denna gång en fördelning med bl.a. en pansarbilsbataljon uppsatt av K 2 och K 3. Denna gång fick K 1:s enheter öva förflyttning och spaning på stora avstånd, understöd av infanteri och försvar i ”snabbt läge”. Stridsdomarna fann

att förbanden ur K 1 genomgående ”präglades av raskhet och (att) de vidtagna dispositionerna voro i huvudsak ändamålsenliga”.⁴⁶

Kavalleriinspektörer och kavalleriinspektioner

Vill man skapa sig en uppfattning om K 1:s utbildningsstandard finns möjligheten att undersöka vad kavalleriets högste företrädare hade för synpunkter. Ansvarig för kavalleriets utbildning var i sista hand kavalleriinspektören som även var chef för remonteringsväsendet. Hans stab, kavalleriinspektionen, skulle enligt 1925 års försvarsbeslut bestå av en stabschef (regementsofficer ur generalstaben), en redogörare (pensionerad officer) och en expeditionsunderofficer (pensionerad underofficer).⁴⁷ I regel fanns vid inspektionen även en eller två tjänstgörande officerare som kommenderades dit från de olika kavalleriförbanden.⁴⁸ Genom 1936 års försvarsbeslut inrättades en permanent befattning för en tjänstgörande officer och en befattning som ordförande i remonteringsnämnden, avsedd för en pensionerad officer. Samtidigt ströks redogörartjänsten.⁴⁹

I början av decenniet innehades inspektörsbefattningen av generalmajoren greve Reinhold von Rosen, tidigare Sekundchef för Livgardet till häst. Enligt dåvarande subalternen, blivande översten och FN-generalen Carl von Horn, var von Rosen ”en överspänd, intolerant och hetlevrad individ, kort till växten, men i besittning av en ansevärd förmögenhet”.⁵⁰ Von Rosen var svåger till von Horns far, även han gammal hästgardist, och mellan svågerna rådde vid denna tid djup ovänskap vilket den unge fänriken kom att bli lidande av. Von Rosen ”fann ett djävulskt nöje i att inspektera regementet, varvid han aldrig underlät att titta på min tropp och förklara att den var fullständigt misslyckad och en skam för regementet”.⁵¹ Till saken hör dock att inspektören kan ha haft skäl för sina hårda omdömen. En yngre kollega ansåg om von Horn att ”hans styrka låg inte på trupptjänstens område”.⁵²

Archibald Douglas hade en något mer modererad uppfattning om von Rosen och ansåg att denne hade en mycket grundlig kännedom om kavalleriets utbildningsförhållanden. Genom en utomordentlig noggrannhet skapade von Rosen fasta former och enhetlig utbildning. Å andra sidan var han en stor formalist och det var lätt att skörda beröm på truppens yttre uppträdande. När von Rosen själv skulle föra fältförband fick hans omständlighet och förutfattade meningar ”hans underlydande att önska att han snart skulle tas till fånga”.⁵³

Inspektörens kontroll utövades främst genom just inspektioner. Dessa inträffade vid olika tillfällen under utbildningsåret och försegick i två-tre dagar. De avslutades med en genomgång med allt befäl, då sammanfattande kritik meddelades. Kritiken framfördes också i skriftlig form. Generalmajoren von Rosen inspekterade K 1 sista gången i slutet av april 1930. Inspektionen var mycket noggrann och ur det tjugosidiga inspektionsprotokollet väljer vi den sida som behandlar Livskvadrons korpralskolas färdigheter i ridning. Befälet fördes av underlöjtnant Boltenstern och inspektören konstaterade följande:⁵⁴

Avdelningen gjorde på stället ett mycket gott intryck. Ryttarna hade korrekta sitsar och särskilt goda handställningar.

Putsen utmärkt.

Ryktskickt synnerligen gott.

Hullet mycket gott hos så gott som alla hästar.

Även under rörelse voro sitsarna anmärkningsvärt korrekta med mycket god handföring.

Hästarna gingo mycket mjukt med våta munnar och väl framme i ensartad form.

Frågorna bra givna och besvarade.

Hinderhoppningen synnerligen bra. Hästarna gingo villigt och mjukt.

Avdelningen var en mycket god avdelning.

Betyg: 9 +.

Samma höst efterträddes von Rosen av Göran Gyllenstierna, som i sin tur efterträddes som sekundchef för K 1 av den tidigare chefen för Norrlands dragonregemente, Rickman von der Lancken. Gyllenstierna kom att stanna som inspektör till 1939, medan von der Lancken slöt sin bana som chef för Östra militärområdet 1943.⁵⁵ Det är uppenbart att Gyllenstiernas ledarstil skilde sig från företrädarens. Från sin tid som chef för Norrlands dragonregemente berättar Archibald Douglas att ”jag motsåg alltid hans (Gyllenstiernas) besök med glädje. Inte var det med någon större bävan man mottog den alltid skrattande och överväldigande vänlige kavalleriinspektören. Men han hade i gengäld en stor förmåga att stimulera”.⁵⁶ Denna åsikt överensstämmer väl med inspektionsprotokollet från Gyllenstiernas inspektion av K 1 den 13-15 juli. Det lyder i korthet:⁵⁷

Liv. o. 3. skv. ryttarskola: bra, lite klen sabelfäktning.

Ksp.tropp o. Grk.tropp: bra, dock viktigt med detaljläring.

Pb-skv. – trafik tjänst: mycket trevlig övning, försiktighet med ömtåliga mc

Res.bef.-utb. – taktisk övn. i terräng: fler res.off. bör utbildas på tunga vapen. God fart i övningen.

Signaltjänst: vpl. pigga, vakna, klämmiga.

Kockutb.: renare händer, i övrigt bra. Skickliga kunniga kockar i köket.

Man kan väl ana att truppbefälet var tilltalade av skillnaden mellan de två inspektörerna.

Det kungliga regementet

Som tidigare sagts tillhörde K 1 Liv- och hustrupperna med kungen som titulärbefälhavare. Frågan är om detta i praktiken innebar något särskilt, bortsett från den speciella garnisonstjänsten som behandlas i det senare. Historiskt sätt hade kungahusets kopplingar varit särskilt starka till bl.a. Svea livgarde och Kronprinsens husarregemente. Rikets tronföljare inskrevs av tradition som volontär nummer 1 vid Svea livgardes Livkompani och fick ofta huvuddelen av sin militära trupputbildning där.⁵⁸ Som man kan ana av namnet tjänstgjorde kronprinsen också vid sitt eget husarregemente i Skåne. Prins Carls befattning som sekundchef för Livgardet till häst och senare kavalleriinspektör, innebar att flera kontakter skapades, och till att flera medlemmar av huset Bernadotte kom att tjänstgöra på aktiv stat under trettioalet. Greve Folke Bernadotte har redan omnämnts, men mest framstående som officer var sannolikt arvfursten, prins Gustav Adolf. Han hade börjat sin bana vid Livdragonerna och Archibald Douglas berättar från en övning 1927 att ”under hela manövern...utmärkte sig officersfanjunkaren prins Gustav Adolf vid alla tillfällen för seghet, duglighet och initiativ”.⁵⁹ Prisen fortsatte sin bana som aktiv officer och blev ryttmästare vid K 1 1936, för att sedan gå vidare som generalstabsofficer. Som sådan blev prinsen bl.a. chef för Försvarsstabens arméoperationsavdelning 1944. Han hade då också varit bataljonschef för en av K 1:s beredskapsbataljoner. Prinsen var också en framstående tävlingsryttare med flera stora segrar, bl.a. i fälttävlan i Nordiska ryttartävlingarna i Oslo 1929. Prinsens tjänstgöring vid regementet kan ha inneburit att man inom förbandet upplevde att statusen som Livregemente inte bara var nominell, utan verkligen hade en djupare innebörd. När sedan arvfurstens yngre bror, prins Carl Johan p.g.a. hästintresse även han sökte sig till K 1 med reservofficersexamen 1937, bör detta ha inneburit en bekräftelse på att förbandet tillhörde både den yrkesmässiga och den sociala eliten. Prinsens ställning som reservofficer kom sedan att innebära två månaders tjänst under 1937 och 1938. Prins Carl Johan kom att tjänstgöra på bl.a. pansarbilskvadronen och blev under beredskapsperioden så småningom skvadronchef för en sådan. Han följde med denna till Södermanlands regemente, dit den överfördes 1942.⁶⁰

Att man även från kungahusets sida upplevde en nära kontakt med K 1 bekräftas av orderpunkt nr 5 i regementsorder nr 2/1930. Därur framgår att Hans Majestät Konungen i nåder har som gratifikation tilldelat regementet 300 kr att tillföras den allmänna lägerkassan, till gagn för soldaternas trivsel. En sådan gåva hörde säkert till ovanligheterna, men torde inte ha förekommit alls vid t.ex. Norrlands trängkår i Sollefteå.

Ytterliggare ett exempel på de nära kontakterna med kungahuset och den sociala miljön, kan hämtas från prinsessan Märthas och kronprins Olavs förlovning i mars 1929. I samband med detta gav K 1:s officerskår bal för paret.⁶¹ Anledningen till att balen hölls på K 1 var väl närmast att prinsessan var dotter till prins Carl, tidigare såväl sekundchef som kavalleriinspektör.

Regementet, staden och garnisonen. Avslutning.

I vad mån var stadens invånare medvetna om livryttarnas existens? Spelade regementet någon roll i stadens sociala kontext? Hur var förhållandena till garnisonens andra förband? Som avslutning på denna uppsats skall vi försöka besvara dessa frågor.

Regementets relativt avsides belagda läge innebar att man inte kan sägas ha varit geografiskt i fokus, på det sätt som flottan på Skeppsholmen var. Stockholms invånare bör i alla fall ha lagt märke till livryttarna när de genomförde sin högvaktstjänst. Regementet svarade för ett tjugotal högvakter på Stockholms slott per år och några veckovisa vaktjänstgöringar på Drottningholms slott. Till detta kom övriga paraderingar och drabantvakter vid statsbesök, riksdagens öppnande, svenska flaggans dag och andra tillfällen. Vid svenska flaggans dag red t.ex. regementets trumpetare omkring i staden och ”bläste in” dagen.

Även om garnisonstjänsten hade sin charm kunde den i längden nog också vara tröttnande, åtminstone för somliga. ”Jag var trött på dagofficerstjänsten, trött på att drillas för ceremonier, trött på att rida till slottet och sitta sysslolös hela dagarna medan mina vaktposter stod som statyer på slottsgården, med öronen spetsade för att uppfånga det välkomna ljudet av tunga stövlar som kom trampande för avlösning”.⁶² Även om den unge löjtnanten von Horns här citerade åsikter rör tjänstens innehåll 1928, hade de nog sin giltighet i alla fall under trettioalets början.

Högvaktstjänsten innebar ungefär sex kommenderingar om året för en fänrik och någon gång en Drottningholmsvakt, som pågick i en vecka. Ofta användes då en tropp ur korpralskolorna. Man red dit över skvalpande flottbroar och bredrev viss utbildning i slottets omgivning under veckan. Vaktstående officer åt vid Konungens bord och det gällde att uppföra sig korrekt och vara proper och putsad. Så fort kaffet efter middagen var urdruckat skulle vaktstående officer omärkligt dra sig tillbaka. En gång under tidigt trettioal slog sig en av naturen mycket spontan ung fänrik sig ned i en soffa med en av de kungliga damerna under livlig konversation. Endast Sekundchefens förbön räddade honom från att bli utbytt.⁶³

Bland de större paraderingarna under trettioalet kan nämnas drottning Victorias begravning 1930, prins Gustav Adolfs och prinsessans Sibyllas kortege efter bröllopet i Tyskland 1932, och de stora arrangemangen vid prinsessan Ingrid och kronprins Fredriks av Danmark bröllop 1935. Samma år kom också belgarnas kung Leopold med svenskfödda drottning Astrid på statsbesök. Störst omfattning hade dock kung Gustav V åttiöarsdag 1938, när kungen mottog krigsmaktens hyllning av samtliga förband i garnisonen på Ladugårdsgården inför 150.000 åskådare. Majestätet förvånade genom att rida i full galopp framför fronten på de paraderande förbanden och deras kamratföreningar.⁶⁴

Det gavs alltså rika tillfällen för Stockholmarna att varesebli Livregementet under 1930-talet, även få hade några direkta kontakter. Det var en ganska liten del av soldaterna som hade Stockholm som hemort och nästan samtliga volontärer kom från andra delar av landet. För invånarna på Östermalm var naturligtvis livryttarna ett välkänt inslag, med övningar och ritter i närheten av bebyggelsen och med danstillställningar på eller utanför kasernen. Att konstellationen

hembiträden och ”hästgardister”, som livryttarna nog ofta kallades, var ett känt begrepp visas i Fridolf Rhudins monolog från Kar de Mummas revy på Blanchteatern 1935. Där drömmer den ensamma hunden i Rhudins skepnad, om att få bita hembiträdets uppvaktande hästgardist i benen ”om lördag för då har han inte stövlarna på sig”.

Man kan nog säga att trots att livryttarna var en ganska välkänd syn och omgärdades av en folkloristisk nimbus, var den praktiska innebörden av regementets närvaro i staden inte stor. Det fanns fortfarande gott om förband inom garnisonen och K 1 var en ganska liten del av denna helhet. Under trettioalet bör garnisonen som mest ha uppgått till c:a 7.000 man.

I mindre garnisonsstäder var det mycket vanligt att officerare och underofficerare spelade en betydande roll i kommunalpolitiken. Någon motsvarighet fanns knappast på K 1, med undantag för Archibald Douglas som under tidigt 20-tal satt i Stockholms stadsfullmäktige för högerpartiet.

Som framgått ovan var det sällan som någon soldat eller befäl ställdes inför regementskrigsrätten för förseelser begångna utanför kasernområdet eller övningsterrängen. Endast tre fall av fylleri är t.ex. registrerade under hela trettioalet. Är dessa fåtal fall rättvisande för anda och moral, eller finns det ett mörkertal? Vi kan nog, inom parentes sagt, utgå ifrån att fler fall av fylleri och slagsmål måste ha inträffat, även om de inte kom till de rättsvärdande myndigheternas kännedom. För att få en heltäckande bild av förhållandet till det civila samhället krävs en betydligt större undersökning än vad här finns utrymme för, men en särskild, om än apart fråga skall tas upp. Det gäller ryktena om mer eller mindre organiserad homosexuell prostitution, under en period då homosexuellt umgänge var belagt med fängelsestraff.

I boken ”Sympatiens hemlighetsfulla makt – Stockholms homosexuella 1860-1960”⁶⁵ behandlas frågan ingående. Förhållanden före, under och efter beredskapstiden belyses särskilt. Det är i vissa fall svårt att bedöma sanningshalten i de olika utsagorna (ett tiotal personer är intervjuade), men följande bild framtonar. Det förekom att soldater från främst Flottan, K 1 och A 1 utsattes för inviter av homosexuellt slag, t.ex. på Valhallavägen, Sturevägen och Stureplan och att möten skedde bl.a. ute i Liljansskogen. Hur frekvent denna verksamhet var är svårt att ha någon uppfattning om, men förhållandena bör ha varit kända av de stamanställda. Soldaterna var oftast inte den aktive parten och det rörde sig knappast om prostitution i egentlig mening.⁶⁶ Det var i alla händelser känt bland soldaterna vid garnisonens olika förband att homosexuella ofta var intresserade av soldater, särskilt de med stövlar, som partners.⁶⁷

Hur var då förhållandet mellan K 1 och andra förband? Skilde det sig mellan olika förband? Garnisonen i övrigt bestod under trettioalet av Svea livgarde (I 1), Göta livgarde (I 2), Svea artilleriregemente (A 1), Svea Ingenjörkår (Ing 1), Signalregementet (S I) uppsatt 1937 samt av flottans olika fartyg och kompanier på Skeppsholmen. Dessutom fanns mindre enheter som Första Intendenturkompaniet, men dessa gjorde sällan något väsen av sig, samt krigsskolan på Karlberg.

Gardena var förlagda i tvillingkasernerna på Linnégatan (I 2 hade även en bataljon ute i Vaxholm), Ing 1 och S 1 låg vid Frösundavik (Haga) medan A 1 var närmaste granne nere vid Valhallavägen. Grannskapet hade kunnat innebära nära kontakter, men så var knappast fallet. En källa talar om att man bland A 1:s officerare ansåg kavalleristerna vara förnäma och ointresserade av yrket, medan man vid K 1 ansåg artilleristerna vara enkelspåriga ”tjänstedårar”.⁶⁸ Under trettioalet förekom slagsmål mellan volontärerna vid de två grannregementena och en särskild omtyckt nöje tycks ha varit att hänga antagonisterna upp och ner i stövlskaften på kasernstaketet eller på staketet runt Stadion. Denna tradition tycks ha avklingat under trettioalets senare del.⁶⁹ Fientligheten mellan framför allt volontärerna tycks ha varit mest markerad mellan A 1 och K 1. Gardena slogs inbördes och ingenjörsoldaterna fanns på relativt stort avstånd. Det var särskilt besvärligt för livryttarna att passera Valhallavägen, som sveaartilleristerna bevakade. Man gick därför ofta i samlad trupp och med sporrarna i handen för att vara redo för alla eventualiteter.⁷⁰

Inte heller mellan officerarna på K 1 och på andra förband tycks det ha förekommit några större kontakter, vare sig sociala eller yrkesmässiga.⁷¹ Några samövningar mellan förbanden, annat än under större fälttjänst övningar tycks inte ha skett. I den mån sociala kontakter förekom, var det på det privata planet.⁷² Gemensamma mässfester, eller inbjudningar till varandras fester förekom knappast, oavsett vilken befälskategori det gällde.⁷³ Undantagen var att regementschefer och högre kunde vara inbjudna vid särskilda tillfällen.⁷⁴ Vid regementenas danstillställningar var inte soldater från andra förband välkomna.⁷⁵ Från övriga förband tycks man ha betraktat K 1 med skepsis, men även med viss respekt. Den respekten var nog inte alltid besvarad från K 1:s sida. Sammanfattningsvis framskymtar en relativt sluten värld, även om man på det personliga planet hade gott om kontakter både med krigsmakten i övrigt och med det civila samhället.

Bilaga 1.

Befattningsplacering för K 1:s personal sommarhalvåret 1931.

Sekundchef : överste Rickman von der Lancken

Stab

Utbildningsofficer, mobiliseringsofficer och dagmajor: överstelöjtnant Hamilton

Kasernofficer, brandchef: ryttmästare von Rosen

Kassakontrollant, gymnastik- och idrottsofficer, fäkt- och hinderofficer,: ryttmästare Löwenhielm.

Regementskvartermästare: ryttmästare Hök.

Ledare av reservpersonalens utbildning: ryttmästare G.F. von Rosen.

Regementsadjutant, film och arkivofficer: löjtnant Flach

Till förfogande: ryttmästare Ribbing (Dessa officerare redovisades vid staben, men tjänstgjorde eller genomgick utbildning någon annanstans)

” ” : ryttmästare Bergenstråhle

” ” : löjtnant G. De Geer

” ” : löjtnant Hermelin

” ” : löjtnant Hallenborg

” ” : löjtnant Peyron

” ” : löjtnant von Horn

Regementsväbel, kasernunderofficer, föreståndare för häktet: Fanjunkare Skiöld

Biträde till regementsintendenten: Styckjunkare Lord, A 6.

Köksföreståndare: Fanjunkare Sollenberg.

Furageuppbördsman och uppbördsman för bränsle och lyse: Fanjunkare Jansson

Exeditionsunderofficer: Fanjunkare Ekström.

Vapen- och bilunderofficer: Fanjunkare Brodén.

Marketenteriföreståndare: Fanjunkare Arnesson.

Livskvadron

Chef: Ryttmästare Janse

Skvadronsadjutant: Fanjunkare Sten.

Chef för furirskolan: Ryttmästare De Geer.

Truppbefäl:

Löjtnant Boltenstern

Fänrik Nybleus

Fänrik Bielke

Sergeant Hörnfelt

4. Skvadron

Chef: Ryttmästare Brändström

Skvadronsadjutant: Fanjunkare Ekdahl

Truppbefäl:

Underlöjtnant Crafoord (signalofficer)

Underlöjtnant af Petersens

Sergeant Thörnqvist

Sergeant Larsson

Musiksergeant Ljungren

2. Skvadron

Chef: ryttmästare Thott

Skvadronsadjutant: Fanjunkare Närlundh

Truppbefäl:

Löjtnant Hamilton (pionjärofficer)

Fänrik Piper

Sergeant Lorentzon (hinder- och fäktunderofficer)

Sergeant Johansson II

Musikfanjunkare Pettersson

3. Skvadron

Chef: Ryttmästare Montgomery

Skvadronsadjutant: Fanjunkare Sundqvist

Truppbefäl:

Löjtnant Cl. von Rosen

Fänrik von Dardel

Fanjunkare Gustafsson

Musiksergeant Johansson

För tjänstgöring vid olika perioder inkallades dessutom fyra ryttmästare, fem löjtnanter, fyra fanjunkare, två sergeanter och en musikfanjunkare på övergångsstat och en ryttmästare på reservstat. Ur reserven inkallades en ryttmästare, två löjtnanter, en underlöjtnant, sju fänrikar och fyra sergeanter för en tid av i medeltal en månad vardera.

Bilaga 2.

K 1 regementsorder nr 80/31. Bil. 1.

Plan för övningarna under repetitionsövningarna 1931.

Den 5.	sept.	Inryckning till repetitionsövningarna.
” 5.	”	Officerssammanträde.
” 6.	”	Inryckning av 28 st. värnpliktiga i depåtjänst.
” 7.	”	Högtidlighållandet av 300-årsdagen av slaget vid Breitenfeldt.
” 8.	”	Inryckning av 7 st. värnpliktiga till Ridskolan/Livskv.
” 9.	”	1 Högvakt
” 9-11.	”	Förläggning på övningsfältet, övningar i skvadronsförband
” 11.	”	Hästävlingar. Prishoppning i terräng för off. uoff. offasp. och manskap samt prishoppning mellan skvadronerna.
” 12	”	Högvakt ur alla skvadroner.
” 15-18.”	”	Förläggning på övningsfältet, övningar i regementsförband.
” 15	”	Fältskjutning.
” 16	”	1 Högvakt
” 18	”	Hästävlingar. Flagglöpning för off. och uoff. samt jaktlopp för offasp. och manskap.
” 19	”	Skytteföreningens statsprisskjutning.
” 20	”	S.K.S handräckning.
” 26-27”	”	Marsch till fälttjänstövningarna.
” 27	”	S.K.S. handräckning.
” 28-2 okt.	”	Fälttjänstövningar i trakten av Södertälje och hemmarsch.
” 3	”	1 Högvakt
” 4	”	Gudstjänst, prisutdelning.
” 5	”	Fördelning av remonter.
” 6	”	Utryckning.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Krigsarkivet

Livregementet till häst, Stabsexpeditionen, Avdelning 1 b, Regementsorder 1929-1939.
Livregementet till häst, Regementskrigsrätten, Protokoll 1930-1939.
Kavalleriinspektionen, serie F III, volym 14-15, inspektioner 1929-1936.

Intervjuer

Greve Folke Bernadotte af Wisborg, 1998-10-28.
F. genmaj Fredrik Löwenhielm, 1998-10-17 och 1999-02-02.
F. mj Bengt Fahlgren 1999-03-04.
F. ro/kn Klas Fåhrens 1999-02-03.
F. övlt Bertil Reuterswärd 1998-10-17.
F. övlt Sven-Börje Fredholm 1999-02-02.
F. övlt Ulf-Göran Hjort-Andersén 1999-02-08.
F. ro/mj Stig Rudolph 1998-11-10.

Tryckta källor

Andersson H. och Bedoire F. *Stockholms byggnader*. Stockholm 1984.
Arméfälttjänstövningarna i Gävleborgs län, Generalstaben 1937.
Arméfälttjänstövningarna i trakten av Västervik, Arméstaben 1938.
Arméns rulla 1930-1939.
Artéus G, red *Svenska officersprofiler*. Stockholm 1996.
Braunstein C, *Biografiska anteckningar över officerskåren vid K 1 1928-1983*. Stockholm 1983.
Dagens Nyheter 1999-12-03.
Exercisreglemente för kavalleriet 1930.
Kungl Maj:ts proposition nr 50 1925.
Soldatinstruktion för kavalleriet 1928.
Strafflag för krigsmakten, 1935 års upplaga.
1925 års försvarsordning, Militärlitteraturföreningen 1925.
1936 års försvarsordning, Militärlitteraturföreningen 1936.

Bearbetningar

Bernadotte C.J *Det var en gång*. Stockholm 1983.
Braunstein C red, *K 1 kasern 100 år*. Stockholm 1997.
Cronenberg A red, *Umeås blå dragoner*. Umeå 1994.
Douglas A *Jag blev officer*. Stockholm 1950.
Horn von C, *Fredens soldater*. Stockholm 1966.
Leche H, *Det svenska kavalleriet*. Stockholm 1979.
Lindorm E *Ny svensk historia. Gustaf V och hans tid*. Stockholm 1940.
Ljungqvist S *Gustav IV Adolf som sveagardist i Kungl. Svea livgardes historia V 1719-1976*. Stockholm 1976.
Löwenhielm F *Det nya Livregementet till häst i K ! kasern 100 år*. Stockholm 1997.
Odelberg W. *Gardet och kungamakten i Kungl. Svea livgardes historia V 1719-1976*. Stockholm 1976
Parikas D, *Stockholms soldaters hemliga liv i Sympatiens hemlighetsfulla makt*. Stockholms

Homosexuella 1860-1960 red: Söderström G. Stockholm 1997.
Petersens af M. *Medan jag minns* del 1.u.å.
Sörensen T, *Det blänkande eländet*. Malmö 1997.
Wennerström T, *Stockholms garnison genom tiderna*. Stockholm 1947.
Åhslund B, *Livhusarerna*. Karlsborg 1986.
Österlund N, *Episoder från K 1 1941-1945 i K 1 Kasern 100 år*. Stockholm 1997.

Notförteckning.

- ¹ Livreg. till häst, stabsexp. Avd 1 b, Rego nr 1/30, KrA
- ² *1925 års försvarsordning* och *KMT prop. nr 50/1925*, s. 395 f.
- ³ Ibid.
- ⁴ Ibid.
- ⁵ af Petersens, s.33.
- ⁶ Exercisreglemente för kavalleriet 1930. Soldatinstruktion för kavalleriet 1928.
- ⁷ Andersson o Bedoire, ”Stockholms byggnader”.
- ⁸ Fredholm.
- ⁹ K 1 regO nr 32, april 1932, KrA.
- ¹⁰ Braunstein ”K1 kasern 100 år”. Uppgifter huvudsakligen hämtade från kapitel författade av Ejnar Berg och Christian Braunstein.
- ¹¹ Svenska arméns rulla 1930.
- ¹² af Petersens, s 39.
- ¹³ Douglas, s 217.
- ¹⁴ Douglas, s 237.
- ¹⁵ Greve Folke Bernadotte av Wisborg.
- ¹⁶ Douglas, s 245.
- ¹⁷ K 1 regO nr 25/1931, KrA.
- ¹⁸ K 1 regO nr 21/1932, KrA.
- ¹⁹ K 1 regO nr 28/1931, KrA.
- ²⁰ Braunstein, ”K 1 kasern”, s. 51.
- ²¹ Ibid.
- ²² Wennerström, s. 429.
- ²³ *Strafflag för krigsmakten*.
- ²⁴ K1, Regementskrigsrätts protokoll, KrA, anförda år samt utdrag ur straffregister. Direkta citat ur respektive protokoll.
- ²⁵ Löwenhielm 98-10-17.
- ²⁶ K 1, Regementskrigsrättens protokoll, KrA, mål nr 5/39, citat ur kriminalpolisens undersökningsprotokoll.
- ²⁷ Se bl.a. Åhslund, s 152.
- ²⁸ Fredholm, Fåhrens, Ekelund o Rudolph.
- ²⁹ af Petersens, s. 45.
- ³⁰ Löwenhielm 98-10-17.
- ³¹ Österlund, s 69-70.
- ³² DN 1999-12-03.
- ³³ Fredholm, Rudolph och Hjort-Adersén.
- ³⁴ Österlund, s. 70.
- ³⁵ K 1, RegO, nr 2/31, KrA.
- ³⁶ K 1, RegO, nr 28/3, KrA.
- ³⁷ K 1, RegO, nr 6/31, KrA.
- ³⁸ K 1, RegO, nr 28/31, KrA.
- ³⁹ Wennerström, s.401-403.
- ⁴⁰ K 1, RegO, nr 70/1932, KrA.
- ⁴¹ Leche, s 111 f, och *1936 års försvarsordning*.
- ⁴² Löwenhielm, s. 45.
- ⁴³ Leche, s. 115.
- ⁴⁴ Ibid., s 110.
- ⁴⁵ *Arméfälttjänstövningen i Gävleborgs län*.
- ⁴⁶ *Arméfälttjänstövningen i trakten av Västervik*.
- ⁴⁷ *1925 års försvarsordning* , s. 40.
- ⁴⁸ Se t.ex. 1931 års Rulla.
- ⁴⁹ *1936 års försvarsordning*.
- ⁵⁰ von Horn, s. 14.
- ⁵¹ Ibid. Händelserna beskriver dock tiden innan 1928.
- ⁵² af Petersen, s. 39.
- ⁵³ Douglas, s 214, s. 232.
- ⁵⁴ Kavalleriinspektionen, serie F III, volym 14, KrA, inspektioner 1929-1933.
- ⁵⁵ Befattningen kan inte jämföras med senare tiders milochefers, utan innebar snarast chefskap över

-
- lokalförsvaret.
- ⁵⁶ Douglas, s. 264.
- ⁵⁷ KrA Kavalleriinspektionen, serie F III, volym 15, KrA, inspektioner 1934-36.
- ⁵⁸ Se t.ex. "Gardet och kungamakten" av Wilhelm Odelberg samt "Gustav IV Adolf som sveagardist", bägge i Kungl. Svea livgardes historia, del V.
- ⁵⁹ Douglas, s. 237.
- ⁶⁰ Bernadotte, C. J., s 43 f, 85 ff.
- ⁶¹ Lindorm, s.68.
- ⁶² von Horn, s. 17.
- ⁶³ af Petersen, s. 24.
- ⁶⁴ Wennerström, s. 426-446.
- ⁶⁵ Parikas D, s.522-630.
- ⁶⁶ Ibid.
- ⁶⁷ Fredholm.
- ⁶⁸ Fåhrens.
- ⁶⁹ Ekelund, Fåhrens.
- ⁷⁰ "K 1 kasern", s. 50.
- ⁷¹ Ekelund, Fåhrens, Fahlgren, Fredholm, Rudolph.
- ⁷² Reuterswärd.
- ⁷³ af Petersen, s. 40.
- ⁷⁴ Ibid.
- ⁷⁵ Fredholm.